

Invasive Alien Species
National Committee

Nationaal actieplan voor de aanpak van de onopzettelijke introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten van de Unielijst in België

Versie voor openbare raadpleging

Februari 2022

Opgesteld door het Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat voor de invasieve uitheemse soorten, onder toezicht van de Nationale Wetenschappelijke Raad voor de invasieve uitheemse soorten.

Invasive Alien Species
National Scientific Secretariat

Invasive Alien Species
National Committee

In samenwerking met de bevoegde autoriteiten op gewestelijk en federaal niveau: FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de voedselketen en Leefmilieu, Agentschap Natuur en Bos, SPW Agriculture, Ressources naturelles et Environnement, Leefmilieu Brussel.

AGENCY
NATURE & FORESTS

Inhoud

INHOUD	2
INLEIDING	3
LIJST VAN BETROKKEN SPELERS OF PARTNERS	6
HOOFDSTUK 1 – THEMATISCH ACTIEPLAN VOOR DE AANPAK VAN DE INTRODUCTIE EN VERSPREIDING VIA HET BEZIT VAN INVASIEVE UITHEEMSE SOORTEN VOOR PUBLIEKE EN PRIVATE DOELEINDEN	8
1. INLEIDING.....	9
2. BESCHRIJVING VAN DE AAN TE PAKKEN ROUTES	10
3. STAND VAN ZAKEN	10
3.1. <i>Bevoegde overheden en wettelijk kader</i>	10
3.2. <i>Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard</i>	13
4. SOORTEN DIE HET VOORWERP UITMAKEN VAN HET ACTIEPLAN	15
5. DOELSTELLINGEN.....	16
6. ACTIES	17
6.1. <i>Algemene beschrijving</i>	17
6.2. <i>Details van overheden</i>	21
HOOFDSTUK 2 – THEMATISCH ACTIEPLAN VOOR DE AANPAK VAN DE INTRODUCTIE EN VERSPREIDING VAN INVASIEVE UITHEEMSE SOORTEN VIA DE UITVOERING VAN RECREATIEVE EN PROFESSIONELE ACTIVITEITEN IN ZOETWATER	35
1. INLEIDING.....	36
2. BESCHRIJVING VAN DE AAN TE PAKKEN ROUTES	37
3. STAND VAN ZAKEN	38
3.1. <i>Bevoegde overheden en wettelijk kader</i>	38
3.2. <i>Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard</i>	41
4. SOORTEN DIE HET VOORWERP UITMAKEN VAN HET ACTIEPLAN	43
5. DOELSTELLINGEN.....	44
6. ACTIES	45
6.1. <i>Algemene beschrijving</i>	45
6.2. <i>Details van overheden</i>	49
HOOFDSTUK 3 – THEMATISCH ACTIEPLAN VOOR DE AANPAK VAN DE INTRODUCTIE EN VERSPREIDING VAN INVASIEVE UITHEEMSE SOORTEN VIA HET TRANSPORT VAN HABITATMATERIAAL (VB. GROND EN BODEMBEDEKKING), KWEESUBSTRAAT EN VIA MACHINES	58
1. INLEIDING.....	59
2. BESCHRIJVING VAN DE AAN TE PAKKEN ROUTES	59
3. STAND VAN ZAKEN	60
3.1. <i>Bevoegde overheden en wettelijk kader</i>	61
3.2. <i>Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard</i>	62
4. SOORTEN DIE HET VOORWERP UITMAKEN VAN HET ACTIEPLAN	63
5. DOELSTELLINGEN.....	64
6. ACTIES	65
6.1. <i>Algemene beschrijving</i>	65
6.2. <i>Details van overheden</i>	67

Inleiding

De meest doeltreffende en kosteneffectieve manier om invasieve uitheemse soorten (IUS) het hoofd te bieden, is het beperken van hun introductie en verspreiding. Artikel 7 van de “Europese verordening nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten” legt verscheidene beperkingen op voor de voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten, met het oog op het indijken van de opzettelijke introductie en de verspreiding van deze soorten. Voorts stelt artikel 13 van de verordening dat alle lidstaten 1) een analyse moeten uitvoeren van de introductieroutes van onopzettelijke introductie of verspreiding van de voor de Unie zorgwekkende IUS en moeten nagaan welke introductieroutes prioritaire maatregelen vereisen, en 2) één of meerdere actieplannen moeten opstellen om de als prioritair aangeduide introductieroutes aan te pakken.

In 2018 heeft België deze oefening inzake de prioritair aan te pakken routes van introductie en verspreiding van de soorten op de oorspronkelijke Unielijst (49 soorten, opgesteld in 2016 of 2017) voltooid. Daarvoor werden de introductie- en verspreidingsroutes van elke voor de Unie zorgwekkende soort in kaart gebracht op basis van de informatie over die routes in de risicoanalyses van de EU, steunend op het classificatiekader in het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, 2014)¹ en de interpretatiehandleiding van Harrower et al. (2018)². Vervolgens werd een methode ontwikkeld om prioriteiten te stellen in het licht van de impact van de soorten en de frequentie van introductie via de route. De beschrijving van de analyse en de resultaten zijn te vinden in het rapport van het Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat voor de IUS (2018)³

Op basis van deze analyse en de als prioritair aangeduide routes, werd in 2018 met de steun van ministers besloten om de volgende thematische actieplannen uit te werken:

- 1) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding via het bezit van invasieve uitheemse soorten voor publieke en private doeleinden;

¹ CBD. (2014). Pathways of introduction of invasive species, their prioritization and management. UNEP/CBD/SBSTTA/18/9/Add.

² Harrower, C. A., Scalera, R., Pagad, S., Schonrogge, K., & Roy, H. E. (2018). Guidance for interpretation of CBD categories on introduction pathways. European Commission. 100pp.

³ National Scientific Secretariat on IAS (2018). Pathways of unintentional introduction and spread of IAS of Union Concern in Belgium. Report1 : Identification and prioritization.

- 2) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via de uitvoering van recreatieve en professionele activiteiten in zoetwater;
- 3) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via het transport van habitatmateriaal (vb grond en bodembedekking), kweeksubstraat en via machines.

Aanvankelijk pakten deze 3 thematische actieplannen 9 van de 12 voornaamste routes in België aan. In 2020 werd een nieuwe prioritisatie van de introductie- en verspreidingsroutes uit (de 3e lijst, 2019)⁴. Om de soliditeit van de eerder geselecteerde thematische actieplannen te beoordelen in het licht van de opname van de 14 nieuwe soorten, werden de resultaten van de nieuwe prioriteitenanalyse getoetst aan de resultaten van het eerste prioriteitenverslag uit 2018. Aangezien elk van de 12 routes in de top 12 ook behouden bleven in de nieuwe prioriteitenlijst, en de rangschikking van de routes slechts in beperkte mate wijzigde⁴, werd beslist dat de 3 thematische actieplannen geschikt waren en dat de route 'verontreinigd kweekmateriaal' zou worden opgenomen in het thematische Bodemactieplan.

De huidige actieplannen die in dit document worden omschreven, pakken dus 10 van de 12 als prioritaire introductieroutes van voor de Unie zorgwekkende soorten op lijsten 1, 2 en 3 aan. De route 'ontsnapping - zoölogische instituten en botanische tuinen' werd niet in overweging genomen, hoewel ze hoog scoort in de prioriteitenrangschikking. Stakeholders in deze route worden evenwel betrokken bij het thematische actieplan "voor de aanpak van de introductie en verspreiding via het bezit van soorten voor publieke en private doeleinden", en dan voornamelijk bij bewustmakingsacties voor het grote publiek. De route 'natuurlijke verspreiding' werd evenmin opgenomen in dit actieplan, aangezien deze specifieke route wordt aangepakt via het beheer van soorten zoals voorgeschreven door artikel 19 van EU-verordening nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten.

Dit nationale actieplan wordt opgezet binnen het wettelijk kader van EU-verordening nr. 1143/2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten. Het steunt bijgevolg voornamelijk op de verplichtingen van de bevoegde overheden verantwoordelijk voor natuurbehoud, met de steun van andere deelnemende autoriteiten. Het actieplan werd uitgewerkt door het Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat voor de invasieve uitheemse soorten volgens de samenwerkingsovereenkomst van 30

⁴ National Scientific Secretariat on IAS (2020). Pathways of unintentional introduction and spread of 66 invasive alien species of Union concern in Belgium. Report1 : Identification and prioritization.

januari 2019 tussen de federale overheid en de gemeenschappen en gewesten betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten (Hoofdstuk VI Nationaal Actieplan, Artikels 39 en 40), in samenwerking met de betrokken autoriteiten van de drie gewestelijke overheden (Brussel-Hoofdstad, Vlaanderen, Wallonië) en de federale overheid. De plannen zullen ten uitvoer worden gelegd door de bevoegde gewestelijke of federale overheden, naargelang hun respectieve bevoegdheden en binnen de vier jaar na goedkeuring (uiterlijk tegen 2026).

Dit document komt tegemoet aan de verplichtingen opgelegd door artikel 13 lid 2 van de EU-verordening betreffende invasieve uitheemse soorten en wordt voorgelegd aan de Europese Commissie.

Lijst van betrokken spelers of partners

De volgende overheidsinstanties zullen als spelers en/of partners betrokken zijn bij de implementatie van de actieplannen met het oog op de specifieke acties:

- **De spelers** zijn de departementen die instaan voor het sturen en coördineren van de acties in kwestie en, desgevallend, voor de terbeschikkingstelling van het vereiste budget (tenzij anders vermeld).
- **De partners** zijn de departementen die door de spelers worden geraadpleegd voor de implementatie van de acties in kwestie. De vermelding van deze partners moet beschouwd worden als een middelenverbintenis, niet als een resultaatsverbintenis.

FEDERAAL

FAVV – Federaal Agentschap voor de veiligheid van de voedselketen

FOD – Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (DG leefmilieu)

Noot: bij vermelding van de FOD wordt verwezen naar milieudepartement dat bevoegd is voor de implementatie van de IUS-verordening. Andere departementen worden steeds vermeld als partners.

BRUSSELS-HOOFDSTEDELIJK GEWEST

LB – Leefmilieu Brussel:

- Departement Biodiversiteit
- Departement Dierenwelzijn
- Departement Water
- Onderafdeling Bodem

VLAANDEREN

ANB – Agentschap voor Natuur en Bos

DW – Dierenwelzijn Vlaanderen

OVAM – Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij

VMM – Vlaamse Milieumaatschappij

INBO – Instituut voor Natuur en Bosonderzoek

WALLONIË

SPW – Service Public de Wallonie

SPW-ARNE – SPW Agriculture, Ressources naturelles et Environnement :

- DNF – Département de la Nature et des Forêts (SPW-ARNE)
- DEMNA - Département de l'Etude du milieu naturel et agricole (SPW-ARNE)
- DQBA – Direction de la Qualité et du Bien-être animal (SPW-ARNE)
- DSD – Département du Sol et des Déchets (SPW-ARNE)
- DCENN – Direction des cours d'eau non navigables (SPW-ARNE)

ANDERE

NWSIUS– Nationaal Wetenschappelijk Secretariaat voor invasieve uitheemse soorten

Lijst van acroniemen

CREAVES – Revalidatiecentra voor in het wild levende diersoorten (*Centres de Revalidation des Espèces Animales Vivant à l'Etat Sauvage*)

DNA – Desoxyribonucleïnezuur

EU – Europese Unie

GN – Gecombineerde nomenclature

IUCN – Internationale unie voor natuurbescherming (*International Union for Conservation of Nature*)

IUS – Invasieve uitheemse soorten

NVWA – Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

HOOFDSTUK 1

–

**Thematisch actieplan voor de aanpak
van de introductie en verspreiding via
het bezit van invasieve uitheemse
soorten voor publieke en private
doeleinden**

oftewel

'Actieplan publiek en privaat bezit'

1. Inleiding

Het 'Actieplan publiek en privaat bezit', zoals hieronder beschreven, is het eerste in een reeks van drie thematische actieplannen die de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten moet aanpakken.

Het fenomeen van de verspreiding of introductie van IUS in de vrije natuur als gevolg van een ontsnapping van specimens uit afgeschermden ruimten of gebieden, hun vrijlating of hun ongebreidelde verspreiding buiten hun publieke of private introductiegebieden (*i.e.* de introductieroutes 'huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten' en 'soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw'), werd geïdentificeerd als de voornaamste introductie- en verspreidingsroute voor de huidige reeks van 66 dier- en plantensoorten⁵. Nog een andere grote route die in kaart werd gebracht - voornamelijk voor waterplanten - was 'transport als contaminant van (sier)planten'. Deze drie routes zijn samengevoegd onder één thematisch actieplan: 'introductie en verspreiding van soorten in publiek of privaat bezit'.

Deze routes zijn hoofdzakelijk routes voor nieuwe en losstaande introducties en zijn niet zozeer verspreidingsroutes. Nieuwe introducties in de natuur door slecht beheer van huisdieren, tuinen en aquariumplanten voorkomen is de eerste actie die moet worden overwogen. Het is immers veel duurder en minder doeltreffend om populaties (en hun verspreiding) na hun introductie in de vrije natuur aan te pakken dan om hun introductie in de vrije natuur te vermijden via preventieve acties. Eenmaal ze in de vrije natuur gedijen kunnen deze invasieve uitheemse soorten bovendien reeds schade hebben berokkend aan de inheemse fauna en flora. Zo'n negatieve impact kan het gevolg zijn van uiteenlopende mechanismen, zoals de introductie van nieuwe ziekten, concurrentie tussen soorten, predatie en zelfs (onherstelbare) veranderingen in fysieke en chemische parameters van de habitat.

Dit actieplan pakt 53 van de 66 voor de Unie zorgwekkende soorten aan en omvat acties van wetgevende aard, acties ter ondersteuning van de handhaving en inspectie, bewustmakingsacties ten aanzien van uiteenlopende stakeholders en het in kaart brengen van basisgegevens en onderzoek.

De collecties van zoölogische instituten, aquaria en botanische tuinen maken niet rechtstreeks het voorwerp uit van dit actieplan, maar kunnen beschouwd worden als partners in het bewustmakingsluik van dit actieplan. De beheerders worden evenwel

⁵ National Scientific Secretariat on IAS (2020). Pathways of unintentional introduction and spread of 66 invasive alien species of Union concern in Belgium. Report 1 : Identification and prioritization.

zorgvuldig geweest op hun verantwoordelijkheden en verplichtingen volgens de verordening betreffende IUS in verband met hun specimencollectie.

2. Beschrijving van de aan te pakken routes

Dit actieplan heeft als doel de volgende routes aan te pakken (volgens het classificatiekader in het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, 2014)⁶ en de interpretatiehandleiding van Harrower et al. (2018)⁷):

- **Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten:** plant- en diersoorten (inclusief levend voedsel voor die soorten) die zijn ontsnapt uit gevangenschap of de gecontroleerde leefomgeving waar ze door privé-eigenaren of liefhebbers werden gehouden voor recreatieve doeleinden, voor genot, als gezelschap en/of voor verhandeling.
- **Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw:** plantensoorten die zich hebben verspreid buiten de gecontroleerde omgeving waarin ze werden geïntroduceerd voor decoratieve doeleinden, afgezien van de commerciële tuinbouw.
- **Contaminant op planten:** soorten die momenteel geen deel uitmaken van de commerciële teelt en handel, bijvoorbeeld planten die voor niet-commerciële doeleinden vervoerd worden of planten die oorspronkelijk werden geteeld voor commerciële doeleinden en zijn aangekocht en gebruikt/geplant door een eindgebruiker.

3. Stand van zaken

3.1. Bevoegde overheden en wettelijk kader

In België is de import en export van niet-inheemse planten en dieren, binnen het kader van natuurbehoud, een bevoegdheid van de federale overheid. De gewesten zijn dan weer bevoegd voor de import van inheemse soorten, binnen het kader van natuurbehoud.

⁶ CBD. (2014). Pathways of introduction of invasive species, their prioritization and management. UNEP/CBD/SBSTTA/18/9/Add

⁷ Harrower, C.A., Scalera, R., Pagad, S., Schonrogge, K. and Roy, H.E., 2018. Guidance 728 for interpretation of CBD categories on introduction pathways.

De andere bevoegdheden die betrekking hebben op dit actieplan zijn gewestelijke bevoegdheden (elk gewest voor zijn eigen grondgebied). Verschillende acties met het oog op het verlagen van het risico op de introductie of verspreiding van IUS werden reeds in gewestelijke wetgeving gegoten en worden hieronder toegelicht.

Lijst met toegelaten huisdieren

Elk van de drie gewesten heeft in zijn wetgeving beperkingen vastgelegd op de diersoorten die door particulieren als huisdieren gehouden mogen worden. Deze lijsten werden opgesteld en goedgekeurd met het oog op dierenwelzijn, maar zijn ook interessante werkmiddelen voor natuurbehoud.

- **Vlaanderen:**

- Zoogdieren: Besluit van de Vlaamse Regering (13/07/2018) houdende wijziging van het koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 24 november 2009.
- Reptielen: Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de lijst van reptielen die gehouden mogen worden (22/03/2019).

- **Wallonië:**

- Zoogdieren: Arrêté du Gouvernement wallon du 24 juillet 2018 fixant la liste des mammifères qui peuvent être détenus (MB 25/09/2018)
- Reptielen: Arrêté du Gouvernement wallon du 10 décembre 2020 encadrant la commercialisation et la détention de reptiles (MB 28/01/2021) (inclusief de lijst met reptielsoorten die gehouden mogen worden.)
- Het Arrêté du Gouvernement wallon du 4 juillet 2002 arrêtant la liste des projets soumis à étude d'incidences, des installations et activités classées ou des installations ou des activités présentant un risque pour le sol bevat eveneens een lijst met uitheemse dieren waarvoor een vergunning is vereist.
- Een wetsvoorstel voor het opstellen van een positieve lijst voor vogels wordt momenteel voorbereid.

- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:**

- Zoogdieren: Koninklijk besluit van 16 juli 2009 tot vaststelling van de lijst van niet voor productiedoeleinden gehouden zoogdieren die gehouden mogen worden.

- Reptielen: Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 26 november 2020 betreffende de lijst van reptielen die gehouden mogen worden en de minimumnormen voor het houden ervan.

Verbod op introductie

Een algemeen verbod op de introductie van (inheemse en uitheemse) dieren en planten in het wild werd eveneens opgenomen in de natuurwetgeving van de drie gewesten:

- **Vlaanderen:** Soortenbesluit, artikel 17.
- **Wallonië:** Voor invasieve uitheemse soorten: Décret relatif à la prévention et à la gestion de l'introduction et de la propagation des espèces exotiques envahissantes, artikels 6, 11 en 12; Voor andere soorten: Loi sur la conservation de la nature, artikel 5.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:** Ordonnantie betreffende het natuurbehoud, artikel 75.

Verwijdering van groenafval

Naast een verbod op de opzettelijke introductie van soorten, hebben de drie gewesten ook wetgeving uitgevaardigd die een ongepaste verwijdering van groenafval verbiedt.

- **Vlaanderen:** Vlaams Reglement voor duurzaam beheer van Materialenkringlopen en Afvalstoffen (VLAREMA) Art. 4.3.1 – 4.3.2.
- **Wallonië:** Décret du 27 juin 1996 relatif aux déchets, inclusief artikel 7 en het verwachte Arrêté du Gouvernement Wallon sur les espèces exotiques envahissantes, dat groenafval van invasieve uitheemse soorten uitdrukkelijk zal vermelden.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:** Ordonnantie betreffende afvalstoffen, artikel 18.

Beheer van populaties van IUS op privé-eigendom

- **Vlaanderen:** in het geval van invasieve uitheemse soorten die het voorwerp uitmaken van een goedgekeurde beheerregeling (zoals gedefinieerd in artikel 28 van het Soortenbesluit), verleent het Natuurdecreet, artikel 51 lid 3, toegang tot de populaties op privaat domein. Indien geen toegang wordt verleend, bepaalt het Natuurdecreet bovendien dat beheerkosten die

voortvloeien uit een populatie op privaat domein verhaald kunnen worden op de eigenaar van het domein in kwestie.

- **Wallonië:** Artikel 24 van het Décret relatif à la prévention et à la gestion de l'introduction et de la propagation des espèces exotiques envahissantes verleent bevoegde beambten toegang tot privaat domein voor het beheer en de uitroeiing van IUS.

3.2. Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard

Naast de wetgevende initiatieven werden ook reeds een aantal initiatieven van niet-wetgevende aard genomen om de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten in publiek en privaat bezit tegen te gaan:

- **Gezamenlijk initiatief:** het **AlterIAS Life**-project – (2010-2013) wees de Belgische tuinbouwsector op problemen met invasieve uitheemse planten en de rol die de sector daarin speelt. Los van de bewustmaking binnen de sector, leidde het project tot de creatie van een gedragscode, een lijst met alternatieven voor invasieve uitheemse sierplanten en een consensuslijst van invasieve uitheemse soorten die niet langer verkocht of aangeplant zullen worden, in samenwerking met de voornaamste tuinbouwfederaties en -organisaties in België.
- **Vlaanderen:**
 - Het goed uitgewerkte online informatieportaal Huisdierinfo.be informeert de bevolking over het aankopen en houden van huisdieren. Het is een schoolvoorbeeld van een proactieve aanpak, die niet enkel het dierenwelzijn ten goede komt, maar ook impulsaankopen vermijdt, waardoor minder dieren achtergelaten worden of in het asiel belanden. De website bevat informatie over de behoeften, verzorging en jaarlijkse kosten voor diersoortengroepen (zoals waterschildpadden, kikkers, zoetwaterkreeften, schorpioenen enz.), en zelfs over individuele soorten (zoals de *Lampropeltis getula*). De website werd gepromoot via onlinecampagnes en tv-spots.
 - Een gezamenlijk Life-project met Nederland "INVEXO - minder invasieve planten en dieren (2008-2012)". Het eindverslag van het communicatiepakket omvatte aanbevelingen voor een duidelijke communicatie naar stakeholders toe.
 - Het Europese Life-project DUNIAS (2021-2026) beoogt onder meer de preventie van (her)introducties van IUS in kustduinen. Bronnen van IUS

zouden aanzienlijk minder talrijk moeten zijn wanneer de doelgroepen van het project beter geïnformeerd zijn. Het gaat onder meer om eigenaars van tuinen, landschapsarchitecten, serrehouders, tuincentra en bezoekers van natuurdomeinen.

4. Soorten die het voorwerp uitmaken van het actieplan

De voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de in dit actieplan beoogde routes van introductie en verspreiding worden hieronder opgelijst (tabel 1.1).

Tabel 1.1 Voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de routes beoogd in het Actieplan publiek en privaat bezit. We onderscheiden 3 categorieën naargelang de frequentie van introductie in België: Zwart: soorten die doorgaans worden opgemerkt via deze route voor BE; Donkergrijs: soorten die af en toe worden opgemerkt via deze route voor BE; Lichtgrijs: potentieel op te merken soorten die tot nog toe niet op deze route voor BE werden opgemerkt. Soorten die zich niet kunnen vestigen in België worden aangeduid met “*”. Soorten die slechts in geringe mate kunnen gedijen in België worden aangeduid met “**”.

↓ Soorten		→ Routes			↓ Soorten		→ Routes		
		Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten			Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten
Zoogdieren					Waterplanten				
<i>Callosciurus erythraeus</i>	Roodbuikeekhoorn				<i>Alternanthera philoxeroides</i> *	Alligatorkruid			
<i>Herpestes javanicus</i> **	Indische mangoeste				<i>Cabomba caroliniana</i>	Waterwaaier			
<i>Muntiacus reevesii</i>	Chinese muntjak				<i>Eichhornia crassipes</i> *	Waterhyacint			
<i>Nasua nasua</i> **	Rode neusbeer				<i>Elodea nuttallii</i>	Smalle waterpest			
<i>Nyctereutes procyonoides</i>	Wasbeerhond				<i>Gymnocoronis spilanthoides</i> **	Smalle theeplant			
<i>Procyon lotor</i>	Wasbeer				<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Grote waternavel			
<i>Sciurus carolinensis</i>	Grijze eekhoorn				<i>Lagarosiphon major</i>	Verspreidbladige waterpest			
<i>Sciurus niger</i>	Amerikaanse voseekhoorn				<i>Ludwigia grandiflora</i>	Waterteunisbloem			
<i>Tamias sibiricus</i>	Siberische grondeekhoorn				<i>Ludwigia peploides</i>	Kleine waterteunisbloem			
Vogels					Terrestrische planten				
<i>Acridotheres tristis</i> **	Treurman				<i>Lysichiton americanus</i>	Moerasaronskelk			
<i>Alopochen aegyptiacus</i>	Nijlgans				<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Parelvederkruid			
<i>Oxyura jamaicensis</i>	Rosse stekelstaart				<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Ongelijkbladig vederkruid			
<i>Threskiornis aethiopicus</i>	Heilige ibis				<i>Salvinia molesta</i> *	Grote vlotvaren			
Amfibieën en reptielen					Bomen				
<i>Lithobates catesbeianus</i>	Amerikaanse stierkikker/brulkikker				<i>Acacia saligna</i> *	Wilgacacia			
<i>Trachemys scripta</i>	Lettersierschildpad				<i>Ailanthus altissima</i>	Hemelboom			
Invertebraten					Grassen				
<i>Orconectes limosus</i>	Gevlekte rivierkreeft				<i>Baccharis halimifolia</i>	Struikaster			
<i>Orconectes virilis</i>	Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft				<i>Prosopis juliflora</i> *	Mesquite			
<i>Pacifastacus leniusculus</i>	Californische rivierkreeft				<i>Triadica sebifera</i> *	Talgboom			
<i>Procambarus cf fallax</i>	Rode Amerikaanse rivierkreeft				Klimplanten				
<i>Procambarus clarkii</i>	Marmerkreeft				<i>Pennisetum setaceum</i> *	Fraai lampenpoetersgras			
Vissen					Others				
<i>Lepomis gibbosus</i>	Zonnebaars				<i>Cardiospermum grandiflorum</i> *	Ballonrank			
<i>Perccottus glenii</i>	Amoergrondel				<i>Humulus scandens</i> *	Oosterse hop			
<i>Plotosus lineatus</i> *	Gestreepte koraalmeerval				<i>Lygodium japonicum</i> *	Japane klimvaren			
<i>Pseudorasbora parva</i>	Blauwbandgrondel				<i>Pueraria montana var. lobata</i> *	Kudzu			
					<i>Asclepias syriaca</i>	Zijdeplant			
					<i>Gunnera tinctoria</i> *	Gewone gunnera/ Reuzenraberber			
					<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Reuzenberenklauw			
					<i>Impatiens glandulifera</i>	Reuzenbalsemien			
					<i>Lespedeza cuneata</i>	Chinees struikklaver			
					<i>Parthenium hysterophorus</i> *	Schijnambrosia			
Aantal dieren IUS	TOT = 24	24	0	0	Aantal planten IUS	TOT = 29	11	27	11

Voorts zijn er ook andere invasieve uitheemse soorten die via deze routes kunnen geïntroduceerd of verspreid worden en die zich in België kunnen vestigen onder de huidige klimatologische omstandigheden (tabel 1.2).

Tabel 1.2 Voor België zorgwekkende uitheemse soorten, (nog) niet opgenomen in EU-verordening 1143/2014, die eveneens het voorwerp uitmaken van de routes in het Actieplan publiek en privaat bezit. Niet-exhaustieve lijst met voorbeelden.

Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten	Soorten uit de sierteelt, anders dan tuinbouw	Contaminant op planten
<i>Ameiurus melas</i>	<i>Aponogeton distachyos</i>	<i>Crassula helmsii</i>
<i>Ameiurus nebulosus</i>	<i>Celastrus orbiculatus</i>	<i>Egeria densa</i>
<i>Axis axis</i>	(<i>Cotula coronopifolia</i>)	<i>Hydrilla verticillata</i>
<i>Callosciurus finlaysonii</i>	<i>Erythranthe guttata</i>	<i>Limnoperna fortunei</i>
<i>Channa argus</i>	<i>Houttuynia cordata</i>	
<i>Cherax destructor</i>	<i>Koenigia polystachia</i>	
<i>Crassula helmsii</i>	<i>Petasites japonicus</i>	
<i>Creaserinus fodiens</i>	<i>Phytolacca americana</i>	
<i>Egeria densa</i>	<i>Pontederia cordata</i>	
<i>Faxionus immunis</i>	<i>Saururus cernuus</i>	
<i>Faxionus rusticus</i>	<i>Zizania latifolia</i>	
<i>Gambusia affinis</i>		
<i>Gambusia holbrookii</i>		
<i>Hydrilla verticillata</i>		
<i>Lampropeltis getula</i>		
<i>Procambarus acutus</i>		
<i>Pycnonotus cafer</i>		
<i>Fundulus heteroclitus</i>		

5. Doelstellingen

Het uiteindelijke doel van het Actieplan voor de aanpak van deze routes is een verlaging van het risico op introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten die meestal oorspronkelijk verkregen werden via commerciële circuits, door hun uitzetting en voortplanting in te dijken.

De specifieke doelstellingen zijn:

- **Doelst. 1** - De actieve uitzetting van huisdieren in de vrije natuur voorkomen (*ACTIES 1, 4, 5*)
- **Doelst. 2** - De kans beperken dat al dan niet opgelijste IUS (on)opzettelijk gehouden/verkocht/aangekocht/geruild worden door particulieren (*ACTIES 1, 2, 3, 5*)
- **Doelst. 3** - De onopzettelijke verspreiding van invasieve tuin- en aquariumplanten voorkomen door hun onzorgvuldige verwijdering en beheer beperken (*ACTIES 1, 2*)
- **Doelst. 4** - Basisinformatie in kaart brengen over de toeleveringsketen en aanwezigheid van IUS in de handel (of meer inzicht verwerven in de aanwezigheid ervan in de handel) (*ACTIES 3,5*)
- **Doelst. 5** - De kennis van, en coördinatie en samenwerking tussen overheidsagentschappen betrokken bij IUS verbeteren (*ACTIES 2, 5*)

6. Acties

6.1. Algemene beschrijving

ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek

De bevoegde overheden zullen bewustmakingsinitiatieven voortzetten, kracht bijzetten of lanceren rond **invasieve uitheemse huisdieren** en **invasieve uitheemse planten in tuinen, vijvers en aquaria**. Het grote publiek, kopers en eigenaars worden geïnformeerd over de soorten die legaal gehouden mogen worden en worden gewezen op een verantwoorde omgang met IUS in hun bezit:

- **HUISDIEREN:** laat huisdieren nooit vrij in de vrije natuur. Dit is (1) wreed tegenover het dier en (2) Invasieve soorten kunnen schade toebrengen aan het milieu en de inheemse soorten.
- **PLANTEN:** (1) hoe (aquarium)planten correct verwijderen, (2) hoe de verspreiding buiten de tuin naar de vrije natuur vermijden, (3) wat te doen bij bezit van een invasieve plant en (4) omzichtig omspringen met de verhandeling of uitwisseling van planten.

Voorts zien overheden erop toe dat informatie online over IUS vlot te vinden is, toegankelijk is, eenvoudig te begrijpen is, maar in de eerste plaats correct is.

Doelstellingen: Doelst. 1, Doelst. 2, Doelst. 3

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw.

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders

De bevoegde overheden zullen de kennis over het thema uitbreiden bij professionele stakeholders die in contact komen met dieren en planten (dierenartsen, huisdier- en aquariumwinkels, bloemen- en plantenwinkels en federaties ter zake, overheden, studenten): het concept van en de problemen in verband met IUS in het algemeen, de EU-wetgeving omtrent IUS, de specifieke bepalingen ter zake die in België van toepassing zijn op hun specifieke sectoren en de goede praktijken in de strijd tegen de introductie van IUS via de sectoren in kwestie. De professionals worden aangespoord om op te treden als kennisverspreiders, voor de overdracht van informatie omtrent IUS voor het grote publiek (via de promotie van campagnemateriaal ontwikkeld door de verantwoordelijke autoriteiten). Professionele handelaars worden ook aangesproken via werkgroepen, met het oog op het opstellen van gedragscodes. Tot slot zullen openbare instanties erop toezien dat werknemers van de betrokken departementen die in contact komen met IUS in de uitoefening van hun beroep over pertinente informatie beschikken.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 3, Doelst. 5

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw; Contaminant op planten.

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel

Voor bepaalde soorten - voornamelijk reptielen, amfibieën en vissen - is de beschikbare informatie over hun commerciële belang en populariteit als huisdieren slechts beperkt. En naast anekdotische informatie van stakeholders uit de tuinbouwsector, blijft het erg moeilijk om de omvang van de plantenteelt in België in te schatten. Hierdoor is het moeilijk om het aantal specimens in privébezit te bepalen, net als het risico op hun secundaire verspreiding in de vrije natuur.

In het licht daarvan, zal een kader worden uitgewerkt dat moet helpen om de IUS in de handel op te volgen, steunend op basisinformatie over de import, export en voorraden van invasieve uitheemse dieren en planten. De acties die ondernomen worden om de handel in dieren in kaart te brengen, kaderen binnen het toekomstige **nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren**, dat momenteel wordt uitgewerkt.

Natuurbehoud blijft het voornaamste uitgangspunt van deze actie, al houdt ze ook verband met de implementatie van diensten met het oog op dierenwelzijn.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw.

ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve uitheemse dieren

Hoewel de handel in voor de Unie zorgwekkende dieren inmiddels is verboden, worden bepaalde individuen nog steeds legaal gehouden door niet-commerciële eigenaren, in overeenstemming met artikel 31 van de verordening. Voor eigenaren die niet in staat zijn of niet bereid zijn om voor hun dier te zorgen tot de natuurlijke dood ervan, blijkt euthanasie van het dier vaak de enige legale optie. Hierdoor neemt het risico toe dat individuen in de vrije natuur worden vrijgelaten door hun voorgaande eigenaar. Er moeten alternatieven voor euthanasie worden onderzocht voor (1) eigenaren die hun huisdier niet langer willen houden en voor (2) specimens van diersoorten waarbij doden gevoelig ligt bij het publiek en dewelke uit de vrije natuur zijn onttrokken, om het draagvlak voor het beheer van deze soorten te vrijwaren. Verder moet er voldoende capaciteit worden gecreëerd voor (3) de opvang van dieren die bij hun eigenaar zijn weggehaald door handhavingdiensten. In elk

van de drie gewesten bestaat reeds een wettelijk kader, al moeten in Brussel en Wallonië nog duurzame voorzieningen worden aangeduid om een vlotte oplossing te kunnen bieden wanneer opvangcapaciteit vereist is voor (1), (2) of (3). Natuurbehoud blijft het voornaamste uitgangspunt van deze actie, al houdt ze ook verband met de implementatie van diensten met het oog op dierenwelzijn.

Doelstellingen: Doelst. 1

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten

ACTIE 5 - De handhaving ondersteunen

Om tegemoet te komen aan de verbodsbepalingen en verplichtingen die voortvloeien uit de Verordening en om gepaste en efficiënte controles uit te kunnen voeren op de verhandeling van opgelijste soorten binnen België of de invoer van soorten op de Unielijst via België (als contaminant), zullen DNA-barcodingtools en morfologische middelen worden ontwikkeld ter ondersteuning van de opsporing en identificatie van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten.

De bevoegde overheden zullen een gecoördineerde strategische aanpak uitwerken om verscherpte controles uit te voeren in winkels (waar planten, bloemen en/of vijver- en tuinbenodigdheden worden verkocht) en bij de grens. Tijdens die controles moet worden nagegaan of er opgelijste soorten aanwezig zijn (zoals sier- of zuurstofgenererende planten, kreeftachtigen) als gevolg van foutieve labels of als contaminant door een gebrek aan beheersmaatregelen. De strategische aanpak moet ook bijdragen tot de creatie van een gecoördineerde informatiestroom tussen de bevoegde overheden.

Tot slot wordt de e-commerce-toeleveringsketen in kaart gebracht in het kader van het toekomstige **nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren**.

Doelstellingen: Doelst. 1, Doelst. 2, Doelst. 4, Doelst. 5

Aan te pakken routes: Huisdieren, aquarium- en terrariumsoorten; Soorten uit de sierteelt anders dan tuinbouw; Contaminant op planten.

6.2.Details van overheden

ACTIE 1 - <i>Bewustmaking van het grote publiek</i>	
FEDERAAL	
Beschrijving van de actie	De federale overheid wil een nationale campagne opzetten rond de risico's die voortvloeien uit de introductie van invasieve uitheemse planten voor de inheemse ecosystemen via nationale luchthavens.
Spelers en partners	Speler: FOD Partner; NWSIUS, FOD (departement Plantengezondheid), FAVV, douane
Tijdslijn	Start: 2023 - Einde: 2024
Budget	FOD

ACTIE 1 - <i>Bewustmaking van het grote publiek</i>	
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Een gecoördineerde intergewestelijke communicatiecampagne rond de risico's van het houden van uitheemse huisdieren of siersoorten. De campagne kan zich onder meer vertalen naar gelijktijdig uitgebrachte persberichten in mei (de jaarlijkse piek in de tuinsector); bewustmakingspapers in de nieuwsbrieven van bepaalde beroepsfederaties; een tv-spot. De campagne wordt gezamenlijk uitgewerkt tijdens vergaderingen.</p> <p>(2) De pagina's op Wikipedia.org worden bijgewerkt en zullen beknopte informatie bevatten omtrent de beperkingen, inclusief een link naar de verordening. De algemene pagina's omtrent IUS op Wikipedia.org worden bijgewerkt. De pagina's zullen in het NL, FR en EN worden bijgewerkt. Vertegenwoordigers van andere Duitstalige lidstaten worden op de hoogte gebracht van deze actie.</p>

Spelers en partners	(1) Speler: ANB, LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), DNF (SPW), Partner: NWSIUS (2) Speler: NWSIUS
Tijdljn	(1) Start: 2023 - Einde: 2026 (2) Einde: 2022
Budget	(1) Gezamenlijk budget voor de verschillende spelers samen (2) Niet van toepassing

ACTIE 1 - <i>Bewustmaking van het grote publiek</i> BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	<p>(1) De ontwikkeling van een standaardpictogram voor het verbod op vrijlating of uitzetting van planten en dieren, de opname van dit pictogram in de informatie online en/of het tonen van dit pictogram in bepaalde openbare parken, bij vijvers en aan de ingangen van het Zoniënwood.</p> <p>(2) Het ontwerp van een poster en folder over de vrijlating van invasieve uitheemse huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) De redactie van content rond verantwoord tuinieren met IUS voor de gewestelijke websites en brochures ter zake (zoals 'Natuurlijke en gezellige tuin: 100 tips om je tuin en biodiversiteit te respecteren).</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar de stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) bij hun kopers en waar ze de posters en folders kunnen vinden (per e-mail en nieuwsbrief).</p> <p>(5) Publieke websites en onlinepublicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	(1) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie) (2) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), Partner: Dierenwelzijn (3) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie)

	<p>(4) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie)</p> <p>(5) Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Communicatie), Partner: NWSIUS</p>
Tijdljn	<p>(1) Start: 2023</p> <p>(2) Start: 2023</p> <p>(3) Einde: 2023</p> <p>(4) Einde: Voorjaar 2024</p> <p>(5) Einde: 2022</p>
Budget	<p>(1) LB (ontwerp van pictogram)</p> <p>(2) LB (redactie van folder)</p> <p>(3) LB (redactie van content)</p> <p>(4) Niet van toepassing</p> <p>(5) Niet van toepassing</p>

ACTIE 1 - *Bewustmaking van het grote publiek*

VLAANDEREN

Beschrijving van de actie	<p>(1) Een standaardpictogram ontwerpen voor het verbod op de vrijlating of uitzetting van planten en dieren, vooral gericht op vijvers, om op te nemen in de geselecteerde recreatievoorzieningen (provinciale domeinen en parken) en om toe te voegen aan online informatiemateriaal.</p> <p>(2) Een poster en folder ontwerpen over de vrijlating van huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) Content opstellen rond verantwoord tuinieren met IUS voor de gewestelijke websites ter zake (Ecopedia, 'Plant van hier', Ovam). Op zoek gaan naar synergieën met de bestaande burgerwetenschapscampagnes (zoals 'Mijn tuinlab', 'Tuinrangers').</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) gericht aan hun kopers en met info over waar ze de posters en folders kunnen vinden. (per e-mail, nieuwsbrief en de website van het ANB).</p> <p>(5) Gesprekken opstarten met zoölogische instituten en botanische tuinen met het oog op bewustmakingsacties rond IUS op vrijwillige basis, in het kader van hun verantwoordelijkheden inzake onderwijs en natuurbehoud -</p>
----------------------------------	--

	<p>bijvoorbeeld door de IUS-status op te nemen in informatieve borden bij dierenverblijven of specifieke informatiecampagnes.</p> <p>(6) Publieke websites en publicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: ANB</p> <p>(2) Speler: ANB + DW</p> <p>(3) Speler: ANB + partner: OVAM</p> <p>(4) Speler: ANB</p> <p>(5) Speler: ANB + DW</p> <p>(6) Speler: ANB ; Partner: NWSIUS</p>
Tijdljn	<p>(1) Start: 2023</p> <p>(2) Start: 2023</p> <p>(3) Start: 2023</p> <p>(4) Einde: Voorjaar 2024</p> <p>(5) Start: 2023</p> <p>(6) Einde 2022</p>
Budget	<p>(1) ANB (Ontwerp en druk van pictogram)</p> <p>(2) ANB + DW (Redactie en druk van folder)</p> <p>(3) ANB (Ontwerp en druk van folder)</p> <p>(4) Niet van toepassing</p> <p>(5) Niet van toepassing</p> <p>(6) Niet van toepassing</p>

<p>ACTIE 1 - Bewustmaking van het grote publiek</p> <p>WALLONIË</p>	
Beschrijving van de actie	<p>(1) De ontwikkeling van een standaardpictogram voor het verbod op vrijlating of uitzetting van planten en dieren, de opname van dit pictogram in de informatie online en/of het tonen van dit pictogram bij bepaalde recreatieve</p>

	<p>voorzieningen (provinciale domeinen, natuurreservaten en stadsparken).</p> <p>(2) Een poster en folder ontwerpen over de vrijlating van huisdieren ter aanvulling van het campagnemateriaal rond dierenwelzijn.</p> <p>(3) Content opstellen rond verantwoord tuinieren voor toevoeging aan een pagina ter zake op de gewestelijke website (Biodiversité Wallonie) en andere websites die nog in kaart worden gebracht.</p> <p>(4) Een mailing opzetten naar stakeholders toe ter promotie van campagnes (in (2) en (3)) gericht aan hun kopers en met info over waar ze de posters en folders kunnen vinden.</p> <p>(5) Bewustmakingsactiviteiten rond IUS opzetten in zoölogische en botanische tuinen, in het kader van hun verantwoordelijkheden inzake onderwijs en natuurbehoud.</p> <p>(6) Publieke websites en publicaties in kaart brengen waarop informatie rond IUS relevant kan zijn. De content op de in kaart gebrachte websites en publicaties van openbare instanties bijwerken opdat de informatie voor (toekomstige) huisdier- of planteigenaars correct en actueel is, en erop toezien dat onderlinge samenwerkingen tussen overheden vermeld worden indien aangewezen.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: DNF</p> <p>(2) Speler: DNF + DQBA</p> <p>(3) Speler: DNF</p> <p>(4) Speler: DNF</p> <p>(5) Speler: DNF + DQBA</p> <p>(6) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS</p>
Tijdljn	<p>(1) Start: 2023</p> <p>(2) Start: 2023</p> <p>(3) Start: 2023</p> <p>(4) Einde: Voorjaar 2024</p> <p>(5) Start: 2023</p> <p>(6) Einde 2022</p>
Budget	<p>(1) DNF (Ontwerp en druk van pictogram)</p> <p>(2) DNF + DQBA (Redactie en druk van folder)</p> <p>(3) DNF (Ontwerp en druk van folder)</p> <p>(4) Niet van toepassing</p>

	(5) DNF (6) Niet van toepassing
--	------------------------------------

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders
FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN,
WALLONIË

Beschrijving van de actie	<p>(1) Overleg plegen met professionele stakeholders om de Europese gedragscodes te vertalen naar operationele richtlijnen op uiteenlopende formats (samenvattingen, flyers, posters) voor dieren (huisdieren) en planten (tuinbouw en invasieve uitheemse bomen), en nagaan of onder meer de invoering van labels of certificaten voor goede praktijken aangewezen is. Gedragscodes verspreiden en promoten.</p> <p>(2) Bewustmakingsposters, ontworpen in samenwerking met het NWSIUS, over voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse planten en dieren bijwerken en verspreiden.</p> <p>(3) Het project aansturen op het niveau van de bevoegde overheden om de bewustmaking en aandacht van beheerders van aquatische systemen voor bioveiligheid te ondersteunen (zie Zoetwateractieplan, ACTIE 4).</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: NWSIUS; Partners: FOD, ANB, LB, DNF</p> <p>(2) Speler: NWSIUS</p> <p>(3) Speler: NWSIUS, FOD, ANB, LB, DNF</p>
Tijdlijn	<p>(1) Start: 2023 - Einde: 2025</p> <p>(2) Start: 2022 - Einde: 2023</p> <p>(3) Start: 2022 - Einde: 2024</p>
Budget	<p>(1) NWSIUS, FOD, ANB, LB, DNF</p> <p>(2) NWSIUS</p> <p>(3) NWSIUS</p>

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Beschrijving van de actie	<p>(1) Pertinente vakgebieden/opleidingen in kaart brengen en de opname van het thema IUS daarin opnemen (enkele voorbeelden: opleidingen Dierenverzorging, Diergeneeskunde, Milieu, Architectuur, Tuinarchitectuur). Het thema opnemen in de verplichte opleidingen voor</p>
----------------------------------	---

	<p>erkende instellingen. Richtlijnen aanbieden aan beheerders van groene ruimten over hoe zij moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst op hun terrein, in hun groene ruimte of in hun natuureservaat (bijvoorbeeld via de Natura 2000-coördinator en het gebruik van het Geodata-portaal).</p> <p>(2) Pertinente opleidingen voor overheidspersoneel in kaart brengen en waken over de opname van het thema IUS.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: LB (Biodiversiteit en Dierenwelzijn), Partner: NWSIUS</p> <p>(2) Speler: LB (Biodiversiteit); Partner: NWSIUS</p> <p>(3) Speler: LB (Biodiversiteit); Partner: NWSIUS</p>
Tijdlijn	<p>(1) Einde: 2024</p> <p>(2) Einde: 2024</p> <p>(3) Einde: 2024</p>
Budget	<p>(1) LB (creatie van materiaal, indien van toepassing)</p> <p>(2) LB (lay-out indien van toepassing)</p> <p>(3) Niet van toepassing</p>

ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders

VLAANDEREN

Beschrijving van de actie	<p>(1) Cursussen in de INVERDE-pakketten identificeren waarin informatie over IUS opgenomen kan worden, en de behoefte aan nieuwe cursussen (zoals beheersmethodes voor IUS) in kaart brengen. Het materiaal ontwikkeld door NWWA omtrent IUS (Linverso) promoten op (interne en externe) onlinekanalen, zoals https://www.klascement.net. De haalbaarheid van de opname van het thema in het leerplan van de verplichte opleidingen in de sector evalueren.</p> <p>(2) Richtlijnen aanbieden aan beheerders van groene ruimten over hoe zij op hun domein of in hun groene ruimte (stadsparken enz.) moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst. In dit verband kan ook het "Technisch vademecum beheer invasieve uitheemse planten" geüpdatet worden.</p> <p>(3) Pertinente opleidingen voor overheidspersoneel in kaart brengen en waken over de opname van het thema van IUS.</p>
----------------------------------	---

Spelers en partners	(1) Speler: ANB en DW; Partner: NWSIUS (2) Speler: ANB; Partner: NWSIUS (3) Speler: ANB; Partner: NWSIUS
Tijdslijn	(1) Einde: 2024 (2) Einde: 2024 (3) Einde: 2024
Budget	(1) ANB (creatie van materiaal, indien van toepassing) (2) ANB (lay-out, indien van toepassing) (3) Niet van toepassing

**ACTIE 2 - De kennis uitbreiden bij professionele stakeholders
WALLONIË**

Beschrijving van de actie	(1) Pertinente vakgebieden/opleidingen in kaart brengen en de opname van het thema IUS promoten (enkele voorbeelden: opleidingen Dierenverzorging, Diergeneeskunde, Milieu, Architectuur, Tuinarchitectuur). De haalbaarheid van de opname van het thema in het leerplan van de verplichte opleidingen in de sector evalueren. (2) Richtlijnen opstellen voor beheerders van groene ruimten over hoe zij op hun domein of in hun groene ruimte (stadsparken enz.) moeten omgaan met invasieve uitheemse planten op de Unielijst. (3) Pertinente opleidingen voor overheids personeel in kaart brengen en toezien op de opname van het thema IUS.
Spelers en partners	(1) Speler: DNF + DQBA; Partner: NWSIUS (2) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS (3) Speler: DNF ; Partner: NWSIUS
Tijdslijn	(1) Einde: 2024 (2) Einde: 2024 (3) Einde: 2024
Budget	(1) DNF (creatie van materiaal, indien van toepassing) (2) DNF (lay-out, indien van toepassing) (3) Niet van toepassing

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel

FEDERAAL

Beschrijving van de actie	<p>(1) Een evaluatie uitvoeren van de nood aan en haalbaarheid van relevante Europese (en internationale) mogelijkheden om de traceerbaarheid en transparantie van de import en export van invasieve uitheemse soorten te vergroten, ter ondersteuning van de implementatie van Artikel 15 van de IUS-verordening.</p> <p>(2) Strategische doelstelling 1 van het toekomstige nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren ondersteunen, dat de kennis moet vergroten inzake legale, illegale en onreguleerd handel in exotische soorten, inclusief invasieve uitheemse soorten in België, en wel via de volgende acties:</p> <ul style="list-style-type: none">○ De inventarisering van de invoer van exotische dieren als huisdieren in België;○ De monitoring van gegevens voor exotische diersoorten die in België geïmporteerd worden; <p>(3) De analyse van gegevens beschikbaar in databanken van de Europese Unie (cf. EUROPHYT, TRACES) om de toeleveringsketen van sierplanten in kaart te brengen, en de uitwerking van een methode om een reeks prioritaire platwormsoorten op te sporen en te beheersen (in potplanten - zie Bodemactieplan, ACTIE 4).</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: FOD; Partner: FAVV, NWSIUS</p> <p>(2) Speler: FOD; Partner: FAVV, NWSIUS</p> <p>(3) Speler: NWSIUS, FOD; Partner: FAVV</p>
Tijdlijn	<p>(1) Start: 2024</p> <p>(2) Start 2023</p> <p>(3) Start: 2022– Einde: 2023</p>
Budget	<p>(1) Niet van toepassing</p> <p>(2) Niet van toepassing - (budget zal deel uitmaken van het budget voor het nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren)</p> <p>(3) Niet van toepassing</p>

ACTIE 3 - Raamwerk ter opvolging van IUS in de handel	
WALLONIË, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN	
Beschrijving van de actie	Samen met de sector (federatie) evalueren hoe inzichten in de commerciële huisdierbestanden kunnen worden verworven, bijvoorbeeld door het vrijwillig delen van gegevens ter zake wanneer nieuwe soorten worden toegevoegd aan de Unielijst.
Spelers en partners	Speler: DNF, DQBA, ANB, DW, LB, BAB Partner: NWSIUS
Tijdlijn	Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

**ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve
uitheemse dieren
WALLONIË**

Beschrijving van de actie	Het Waalse decreet betreffende IUS schept reeds een wettelijk kader voor instanties die optreden als opvangvoorzieningen voor IUS. Er zullen verdere stappen worden gezet om de geschikte voorzieningen in kaart te brengen en de haalbaarheid van bijkomende voorzieningen (ter aanvulling van de bestaande opvangcentra en CREAVERES) te evalueren.
Actor en partners	Actor: DNF; Partner: DQBA
Tijdslijn	Einde: 2024
Budget	DNF

**ACTIE 4 - De capaciteit optrekken voor de opvang van invasieve
uitheemse dieren
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST**

Beschrijving van de actie	De gewestelijke wetgeving betreffende IUS schept reeds een wettelijk kader voor instanties die optreden als opvangvoorzieningen voor IUS. Inmiddels kreeg 1 voorziening reeds een vergunning. Er worden verdere stappen ondernomen om bijkomende voorzieningen in kaart te brengen die een vergunning kunnen krijgen, naargelang de haalbaarheid.
Spelers en partners	Speler: LB
Tijdslijn	Einde: 2024
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 5 - DE HANDHAVING ONDERSTEUNEN FEDERAAL, WALLONIË, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Een lijst opstellen met experts inzake de morfologie van de opgelijste dieren, net als een lijst met morfologische eigenschappen ter identificatie van bepaalde soorten.</p> <p>(2) Een DNA-databank aanleggen voor een selectie prioritaire, voor de Unie zorgwekkende IUS.</p> <p>(3) Een gecoördineerde strategische aanpak vastleggen met het oog op verscherpte identiteitscontroles in winkels en bij grenscontroleposten, en waken over een vlotte uitwisseling van informatie tussen de bevoegde overheden. De eerste geïmplementeerde casestudy van de strategische aanpak zal zich buigen over de controle van foutief gelabelde planten.</p> <p>(4) Opleidingen aanbieden rond de identificatie van IUS om de controlecapaciteit te vergroten.</p> <p>(5) De aanpak van onlinehandel ondersteunen in het kader van het toekomstige nationale plan voor een duurzame handel in exotische dieren. Deze actie is erop gericht de voornaamste spelers en procedures te bepalen, net als de belangrijkste soorten, hun aantallen en hun toeleveringsketen. Hierdoor kan het gecoördineerde toezicht op onlinehandel van IUS worden verscherpt.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: NWSIUS; Partner: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p> <p>(2) Speler: NWSIUS; Partner: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p> <p>(3) Speler: FOD, FAVV, DNF, ANB en LB; Partner: NWSIUS</p> <p>(4) Speler: NWSIUS</p> <p>(5) Speler: FOD, FAVV, DNF, ANB, LB; Partner: NWSIUS</p>
Tijdslijn	<p>(1) Start: 2022- Einde: 2023</p> <p>(2) Start: 2023 - Continu</p> <p>(3) Start 2022- Einde: 2024</p> <p>(4) Start: 2022 - Continu</p> <p>(5) Start: 2023- Einde: 2026</p>
Budget	<p>(1) Niet van toepassing</p> <p>(2) NWSIUS</p>

	<p>(3) FOD, FAVV, DNF, ANB en LB (Casestudy: genetische controle + geselecteerde experten + verhoogde controlecapaciteit)</p> <p>(4) NWSIUS</p> <p>(5) FOD, FAVV, DNF, ANB en LB</p>
--	--

HOOFDSTUK 2

–

**Thematisch actieplan voor de aanpak
van de introductie en verspreiding van
invasieve uitheemse soorten via de
uitvoering van recreatieve en
professionele activiteiten in zoetwater**

oftewel

‘Zoetwateractieplan’

1. Inleiding

Het 'Zoetwateractieplan' is het tweede luik in een reeks van 3 thematische actieplannen die worden uitgerold door de bevoegde gewestelijke of federale autoriteiten.

Alle routes van introductie en verspreiding die in dit actieplan worden belicht, houden verband met zoetwaterecosystemen en brengen de introductie van planten en dieren via de sportvisserij/hengelsport, de visteelt en de pleziervaart in kaart. Die werden namelijk als prioritaire introductieroutes geïdentificeerd (NWSIUS, 2020⁸). De route 'sportvisserij en visuitrusting' is een vector van zowel waterplanten als -dieren en staat opgelijst als de 6e grootste introductieroute in België. De 3 andere introductieroutes die in dit actieplan aan bod komen, behoren tot de 12 voornaamste routes voor de verspreiding en introductie van voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten. Een aantal van die routes betreft voornamelijk aquatische dieren, terwijl de andere voornamelijk betrekking hebben op aquatische planten die voor de Unie zorgwekkend zijn.

Zoetwaterecosystemen staan bekend als grote 'ontvangers' van geïntroduceerde IUS en zijn bijzonder kwetsbaar voor de verdere verspreiding van die IUS als gevolg van het open karakter van die ecosystemen. De meest doeltreffende maatregelen om IUS aan te pakken in deze systemen, zijn de preventie van de introductie en vestiging, en de vroegtijdige opsporing en uitroeiing. De uitroeiing en zelfs de preventie van de verspreiding (stroomafwaarts) van gevestigde soorten in aquatische systemen blijkt een heuse uitdaging.

De milieu-impact van IUS op zoetwaterecosystemen is aanzienlijk: ze verdringen de inheemse soorten, veranderen de structuur van de habitat, verbruiken de beschikbare zuurstof in het water, destabiliseren rivierbeddingen enz. Ze kunnen op hun beurt negatieve gevolgen hebben voor de gebruikers van het water, wanneer ze bijvoorbeeld de watertoevoer verhinderen, de scheepvaart en het recreatieve gebruik van waterpartijen in het gedrang brengen, bijkomende onderhoudskosten veroorzaken of de sportvisserij hinderen. Tal van aquatische IUS kunnen bovendien een rol spelen in de overdracht van ziekten, waaronder de kreeftenpest, chytridiomycose en het ranavirus, die een grote milieu- en economische impact kunnen hebben.

Dit actieplan legt algemene nationale doelstellingen vast en beschrijft specifieke acties voor elk van de bevoegde overheden om de vier introductieroutes aan te

⁸ National Scientific Secretariat on IAS (2020). Pathways of unintentional introduction and spread of 66 invasive alien species of Union concern in Belgium. Report 1 : Identification and prioritization.

pakken. Uiteenlopende instrumenten en maatregelen worden overwogen in dit actieplan: onderzoeken naar de uitgangssituatie om de sector beter in kaart te brengen, bewustmakingscampagnes, de invoering van gedragscodes, een project rond bioveiligheid en verscheidene onderzoeksprojecten.

2. Beschrijving van de aan te pakken routes

Dit Zoetwateractieplan moet de vier specifieke routes van introductie en verspreiding aanpakken (volgens het classificatiekader in het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, 2014)⁹ en de interpretatiehandleiding van Harrower et al. (2018)¹⁰):

- **Sportvisserij en visuitrusting:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd worden als 'verstekelingen' op uitrustingen voor de recreatieve of commerciële/professionele visserij. Voor België worden commerciële en professionele vissers niet opgenomen in dit actieplan, aangezien deze sector heel beperkt, zo niet haast onbestaande is voor zoetwater.
- **Levend voedsel en levend aas:** Soorten die ontsnapt zijn uit gevangenschap of de gecontroleerde omgevingen waarin ze werden gehouden en/of vervoerd als levend voedsel of levend aas.
- **'Verstekelingen' op vaartuigen:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd werden als 'verstekelingen' in of op vaartuigen (in deze context uitsluitend in zoetwater).
- **Contaminanten op dieren:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd werden als contaminanten op dieren die in het kader van menselijke activiteiten vervoerd werden (in de context van dit actieplan, uitsluitend via de opslag van visbestanden).

Een bijkomende route - eveneens opgenomen in Actieplan 3 - het Bodemactieplan - wordt overwogen in dit actieplan, specifiek met het oog op het beheer van zoetwatersystemen:

- **Machines:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd werden als 'verstekelingen' in of op machines of uitrustingen die van de ene naar de andere locatie werden overgebracht.

⁹ CBD. (2014). Pathways of introduction of invasive species, their prioritization and management. UNEP/CBD/SBSTTA/18/9/Add

¹⁰ Harrower, C.A., Scalera, R., Pagad, S., Schonrogge, K. and Roy, H.E., 2018. Guidance 728 for interpretation of CBD categories on introduction pathways.

3. Stand van zaken

De sectoren die betrokken zijn bij dit actieplan zijn onderworpen aan verscheidene gewestelijke wetgevingen. Een aantal initiatieven van zowel wetgevende als niet-wetgevende aard werd reeds ondernomen met het oog op het indijken van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via de 4 routes die in dit actieplan worden aangepakt. Hieronder worden de bevoegde overheden en de bestaande of afgelopen initiatieven gegroepeerd volgens de betrokken sector en de route die ze aanpakken.

3.1. Bevoegde overheden en wettelijk kader

Sportvisserij/Hengelsport

In België maken sportvissers gebruik van hengels, haken en lijnen. Naar schatting 70.000 personen in Vlaanderen, 60.000 personen in Wallonië en 1.000 personen in Brussel beoefenen de sport. Elk van de 3 gewesten is bevoegd voor het beheer van de visgebieden en de import van inheemse soorten op zijn grondgebied. Vlaanderen en Wallonië hebben een wettelijk kader uitgewerkt om het gebruik van IUS als levend aas te voorkomen via positieve lijsten voor aas.

- In **Vlaanderen** scheidt de wet van 1 juli 1954 op de riviervisserij en het besluit van de Vlaamse Regering tot de uitvoering ervan (1 februari 2013) het wettelijk kader voor riviervisserij. De bevoegde autoriteit is het Agentschap voor Natuur en Bos. Het Reglement openbare visserij omvat een positieve lijst met 10 inheemse vissoorten die als levend aas gebruikt mogen worden (voor kreeftachtigen is geen wettelijk kader voorzien).
- In **Wallonië** werd het Koninklijk Besluit vervangen door het Décret relatif à la pêche fluviale, à la gestion piscicole et aux structures halieutiques van 27 maart 2014, dat op dit moment een wettelijk kader scheidt voor de sector. De bevoegde autoriteit is de Direction de la Chasse et de la Pêche van het Département de la Nature et des Forêts (DNF) van de Waalse Overheidsdienst (SPW) Agriculture, Ressources naturelles & Environnement (ARNE). De positieve lijst met aas telt 16 soorten die door vissers kunnen worden gebruikt als levend aas. Kreeftachtigen en IUS zijn niet in deze lijst opgenomen. Tot slot wordt de riviervisserij en het beheer van IUS geregeld door het Arrêté du Gouvernement wallon modifiant différents arrêtés exécutant le décret du 27 mars 2014 relatif à la pêche fluviale, à la gestion piscicole et aux structures halieutiques van 18 februari 2021.

- In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt het visserijbeheer eveneens geregeld door de wet van 1 juli 1954, net als door de gewestelijke ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud (Artikels 79-81). Leefmilieu Brussel treedt op als bevoegde autoriteit voor de gewestelijke vijvers. De gemeentebesturen zijn op hun beurt verantwoordelijk voor de lokale vijvers op hun grondgebied. Op dit moment bestaat er geen specifieke regelgeving omtrent het gebruik van aas (*i.e.* alle aassoorten zijn toegelaten). Ter voorbereiding van het Visdecreet zal Leefmilieu Brussel de praktijken en materialen vastleggen die toegestaan zijn binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Recreatief en commercieel varen

In België maken personen voor recreatieve doeleinden gebruik van boten, zeilboten, jetski's, kano's, kajaks en uiteenlopende soorten boards op waterlopen, rivieren en meren.

Het zijn de gewestelijke overheden die verantwoordelijk zijn voor de infrastructuur op waterlopen en meren, evenals voor het gebruik ervan, in het licht van de volgende wetgevingen:

- In **Wallonië** wordt het bevaren van rivieren (met uitzondering van waterlopen) geregeld door het decreet van 19 maart 2009 (Arrêté du Gouvernement wallon réglementant la circulation sur et dans les cours d'eau).
- In **Vlaanderen** wordt het bevaren van waterlopen door drie algemene wetgevingen geregeld: Het Algemeen Politierglement voor de Scheepvaart op de Binnenwateren (APSB), het Algemeen reglement der scheepvaartwegen van het koninkrijk (ARSK) en de Algemene tijdelijke voorschriften voor de waterweggebruiker. Voor enkele specifieke waterlopen gelden bovendien specifieke reglementen: het Scheepvaartreglement voor het kanaal van Gent naar Terneuzen, het Politierglement van de Beneden-Zeeschelde, het Scheepvaartreglement van de Beneden-Schelde, het Scheepvaartreglement voor het kanaal Brussel-Schelde, het Scheepvaartreglement Gemeenschappelijke Maas en de Bijzondere reglementen van sommige scheepvaartwegen.
- In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** mag alleen het kanaal Antwerpen-Brussel-Charleroi, beheerd door de Haven van Brussel, worden bevaren.

Visbepoting en -teelt

De Europese Verordening (708/2007) inzake het gebruik van uitheemse en plaatselijk niet-voorkomende soorten in de aquacultuur is van toepassing op elk type aquacultuurinstallatie. De federale regering is verantwoordelijk voor de invoer en uitvoer van uitheemse soorten aan punten van binnenkomst (zowel de buitengrenzen van de EU als de intracommunautaire grenzen). De gewesten zijn verantwoordelijk voor de import van inheemse soorten.

Een wettelijk kader laat de bevoegde overheden van de drie gewesten enkel toe de visbestanden in openbare wateren aan te vullen (visbepotingen).

- In Vlaanderen wordt de sector geregeld door de Riviervisserijwetgeving van 1 juli 1954 en het Soortenbesluit. Een wettelijk kader moet erover waken dat er geen IUS worden uitgezet:
 - Bedreigde soorten worden gekweekt in een gecontroleerde voorziening in handen van de Vlaamse overheid (Linkebeek), waar erop wordt toegezien dat de bestanden geen IUS bevatten.
 - Niet-bedreigde soorten worden gekweekt door commerciële spelers die de bepalingen in het lastenboek naleven, waaronder de afwezigheid van IUS die nog niet wijdverspreid zijn in Vlaamse wateren. Inspecteurs voeren een visuele controle uit op de aanwezigheid van exotische vissen op de uitzetlocatie.
- In **Wallonië** wordt de sector geregeld door het Décret relatif à la pêche fluviale, à la gestion piscicole et aux structures halieutiques van 27 maart 2014. Artikel 14 lid 1 van het decreet stelt dat een toelating verplicht is voor de uitzetting van vissen of kreeftachtigen in wateren die onder deze wetgeving vallen. Deze toelating wordt uitgereikt door de dienst Visserij, die ook een controle uitvoert op de vissen bij ontvangst, net voor hun uitzetting, vooral wanneer het Visserijfonds de opdrachtgever is. Volgens het decreet moet de Waalse regering de voorwaarden voor uitgifte van deze uitzettingstoelatingen nog vastleggen. Verder beschouwt de Waalse wetgeving het uitzetten van vissen in een vijver die in verbinding staat met natuurlijk oppervlaktewater als een uitzetting in de vrije natuur - wat niet toegelaten is voor uitheemse soorten.
- In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** wordt de sector geregeld door artikels 79 tot 81 van de gewestelijke ordonnantie van 1 maart 2012 betreffende het natuurbehoud en het Koninklijk Besluit van 13 december 1954 houdende de uitvoering van de wet van 1954 op de riviervisserij.

Beheer van aquatische ecosystemen

Het beheer van waterlopen en andere aquatische systemen is een gewestelijke verantwoordelijkheid. Binnen de gewesten hangen de verantwoordelijkheden af van het soort waterloop (al dan niet bevaarbaar), de omvang en de locatie.

- **Vlaanderen:**
 - Bevaarbaar: VMM (geen maritieme toegang)
 - Onbevaarbaar: VMM (categorie 1), Provincies (categorie 2), Gemeenten (categorie 3, grachten), Agentschap Wegen en Verkeer (grachten langs snelwegen), polders en wateringen (categorie 2, 3 en grachten)
- **Wallonië:**
 - Bevaarbaar: SPW Mobilité et Infrastructures (Direction des Voies Hydrauliques)
 - Onbevaarbaar: SPW ARNE Direction des cours d'eau non navigables (categorie 1), Provincies (categorie 2), Gemeenten (categorie 3, grachten), Wateringues (grachten), eigenaars van aan de bedding grenzende percelen (niet-geklasseerd)
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest:**
 - Bevaarbaar: Leefmilieu Brussel (departement Water)
 - Onbevaarbaar: Voornamelijk beheerd door Leefmilieu Brussel, een minderheid van de kleine waterlopen wordt beheerd door gemeentebesturen.

3.2. Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard

Wallonië - Bewustmakingsinitiatieven gericht op sportvissers en duikers:

- Toezichtsinitiatief van de overheid, samen met de sector van de sportvisserij, om vissers bij het toezicht op invasieve uitheemse waterplanten te betrekken.
- Specifieke communicatie omtrent het vissen op exotische kreeftachtigen ¹¹.
- Ontwerp van een poster rond IUS voor duikers in groeves.

Brussels Hoofdstedelijk Gewest: maatregel M1.4 van het gewestelijke Waterbeheerplan (WBP) 2022-2027 omvat een actie rond preventiemaatregelen in de strijd tegen de verspreiding van IUS langs waterlopen (respect voor de bioveiligheidsrichtlijnen bij grondwerken, graafwerken, bouwwerven enz.).

¹¹ https://www.maisondelapeche.be/telechargements/2017_PecheEcrevisse_web.pdf

LIFE-project RIPARIAS (2021-2026): Dit project, waarbij de 3 gewestelijke autoriteiten en andere spelers betrokken zijn, is gericht op de uitwerking van een innovatieve workflow voor een onderbouwde besluitvorming inzake het beheer van IUS in aquatische en oeverecosystemen. De voornaamste doelstellingen van het project zijn:

- I. Betere dataflows van toezichtssystemen voor gewestelijke IUS-beheerders;
- II. Duidelijke richtlijnen en objectieve criteria voor prioritaire beheersacties met betrekking tot IUS in aquatische en oeverssystemen, en de toepassing van prioritaire acties op stroomgebieden in het kader van een pilootproject.
- III. Betere dataflows over beheersacties naar beleidsmakers toe, door de doeltreffendheid van IUS-beheersmaatregelen op te volgen en te evalueren;
- IV. De promotie van de overname van onderbouwde workflows voor de besluitvorming in Europa omtrent het beheer van IUS.

4. Soorten die het voorwerp uitmaken van het actieplan

De voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de in dit actieplan beoogde routes van introductie en verspreiding zijn kreeftachtigen, vissen, water- en oeverplanten en kikkers. In totaal kunnen 28 soorten op de Unielijst worden aangepakt (Tabel 2.1).

Tabel 2.1. Voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de routes beoogd in het Zoetwateractieplan. We onderscheiden 3 categorieën naargelang de frequentie van introductie in België: Zwart: soorten die doorgaans worden opgemerkt via deze route voor BE; Donkergrijs: soorten die af en toe worden opgemerkt via deze route voor BE; Lichtgrijs: potentieel op te merken soorten die tot nog toe niet op deze route voor BE werden opgemerkt. Soorten die niet kunnen gedijen in België worden aangeduid met “*”. Soorten die slechts in geringe mate kunnen gedijen in België worden aangeduid met “**”. Soorten in lichtgrijs worden buiten beschouwing gelaten in het actieplan, aangezien die als ‘Verstekelingen’ op vaartuigen’ uitsluitend geïntroduceerd kunnen worden in zeeewater.

↓ Soorten		→ Routes	Sportvisserij en visuitrusting	Levend voedsel en levend aas	‘Verstekelingen’ op vaartuigen	Contaminanten op dieren	Machines	↓ Soorten		→ Routes	Sportvisserij en visuitrusting	Levend voedsel en levend aas	‘Verstekelingen’ op vaartuigen	Contaminanten op dieren	Machines
Zoogdieren								Waterplanten							
<i>Sciurus carolinensis</i>	Grijze eekhoorn							<i>Alternanthera philoxeroides*</i>	Alligatorkruid						
Vogels								<i>Cabomba caroliniana</i>	Waterwaaier						
<i>Acridotheres tristis**</i>	Treurmania							<i>Elodea nuttallii</i>	Smalle waterpest						
<i>Corvus splendens</i>	Huiskraai							<i>Gymnocoronis spilanthoides**</i>	Smalle theeplant						
Amfibieën en reptielen								<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Grote waternavel						
<i>Lithobates catesbeianus</i>	Amerikaanse stierkikker/bruilkikker							<i>Lagarosiphon major</i>	Verspreidbladige waterpest						
Invertebraten								<i>Ludwigia grandiflora</i>	Waterteunisbloem						
<i>Eriocheir sinensis</i>	Chinese wolhandkrab							<i>Ludwigia peploides</i>	Kleine waterteunisbloem						
<i>Orconectes limosus</i>	Gevlekte rivierkreeft							<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Parelvederkruid						
<i>Orconectes virilis</i>	Geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft							<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Ongelijkbladig vederkruid						
<i>Pacifastacus leniusculus</i>	Californische rivierkreeft							<i>Salvinia molesta*</i>	Grote vlotvaren						
<i>Procambarus cf fallax</i>	Rode Amerikaanse rivierkreeft						Terrestrische planten								
<i>Procambarus clarkii</i>	Marmerkreeft						Grassen								
Vissen								<i>Microstegium vimineum**</i>	Japans steltgras						
<i>Lepomis gibbosus</i>	Zonnebaars						<i>Pennisetum setaceum*</i>	Fraai lampenpoetersgras							
<i>Percottus glenii</i>	Amoergrondel						Andere								
<i>Plotosus lineatus*</i>	Gestreepte koraalmeerval						<i>Impatiens glandulifera</i>	Reuzenbalsemien							
<i>Pseudorasbora parva</i>	Blauwbandgrondel						<i>Heracleum persicum**</i>	Verzische berenklauw							
							<i>Heracleum sosnowskyi**</i>	Sosnowsky's berenklauw							
							<i>Parthenium hysterophorus*</i>	Schijnambrosia							
Aantal dieren IUS	TOT = 11	7	8	3	9	0	Aantal planten IUS	TOT = 17	12	0	9	0	0	15	

Voorts zijn er ook andere invasieve uitheemse soorten die via deze routes kunnen geïntroduceerd of verspreid worden en die zich in België kunnen vestigen onder de huidige klimatologische omstandigheden (tabel 2.2).

Tabel 2.2. Voor België zorgwekkende uitheemse soorten, (nog) niet opgenomen in EU-verordening 1143/2014, die eveneens het voorwerp uitmaken van de routes in het Zoetwateractieplan. Niet-exhaustieve lijst met voorbeelden.

Sportvisserij en visuitrusting	Levend voedsel en levend aas	'Verstekelingen' op vaartuigen	Contaminanten op dieren
<i>Aponogeton distachyos</i> (<i>Cotula coronopifolia</i>)	<i>Channa argus</i>	<i>Aponogeton distachyos</i> (<i>Cotula coronopifolia</i>)	<i>Astacus leptodactylus</i> <i>Cherax destructor</i>
<i>Crassula helmsii</i>		<i>Crassula helmsii</i>	<i>Creaserinus fodiens</i>
<i>Egeria densa</i>		<i>Egeria densa</i>	<i>Faxionus immunis</i>
<i>Erythranthe guttata</i>		<i>Erythranthe guttata</i>	<i>Faxionus rusticus</i>
<i>Houttuynia cordata</i>		<i>Houttuynia cordata</i>	<i>Gambusia affinis</i>
<i>Hydrilla verticillata</i>		<i>Hydrilla verticillata</i>	<i>Gambusia holbrooki</i>
<i>Koenigia polystachia</i>		<i>Koenigia polystachia</i>	<i>Limnoperna fortunei</i>
<i>Petasites japonicus</i>		<i>Neogobius melanostomus</i>	<i>Linderia dubia</i>
<i>Pontederia cordata</i>		<i>Petasites japonicus</i>	<i>Neogobius melanostomus</i>
<i>Saururus cernuus</i>		<i>Pontederia cordata</i>	<i>Procambarus acutus</i>
<i>Zizania latifolia</i>		<i>Saururus cernuus</i>	
<i>Xenopus laevis</i>		<i>Zizania latifolia</i>	
<i>Pistia stratiotes</i>		<i>Pistia stratiotes</i>	

5. Doelstellingen

Dit actieplan moet het risico op de introductie en/of verspreiding in België van invasieve zoetwatersoorten beperken.

De specifieke doelstellingen zijn:

- **Doelst. 1** - De kennis uitbreiden over de praktijken en het bewustzijn binnen de sectoren (sportvisserij, recreatief en commercieel varen, bepotingen), met het oog op de uitwerking van concrete en doeltreffende bioveiligheidsmaatregelen inzake IUS (ACTIES 1, 4).
- **Doelst. 2** - Methodes uitwerken voor de identificatie van aquatische IUS, met het oog op een betere vroegtijdige detectie (ACTIE 2)

- **Doelst. 3** - De introductie van aquatische IUS uit het buitenland via visgerei, vaartuigen en het transport van vissen voor uitzetting voorkomen (ACTIES 2, 3, 4).
- **Doelst. 4** - De verspreiding van aquatische IUS in het land voorkomen door het gebruik van richtlijnen rond bioveiligheid inzake IUS te ondersteunen voor de sportvisserij, het recreatief en commercieel varen, de teelt en uitzetting van vis en het beheer van aquatische systemen (ACTIES 2, 3, 4, 5).

6. Acties

6.1. Algemene beschrijving

ACTIE 1 – Peiling en analyse huidige stand van zaken

De bevoegde overheden zullen peilingen verrichten bij een brede waaier aan watergebruikers, van sportvissers en eigenaren van boten tot duikers en uitzetters van vissen, met het oog op een analyse van hun houdingen, kennis en gedrag in verband met hun activiteiten en vooral in verband met IUS.

Wat sportvissers betreft, kan zo'n peiling zicht bieden op hun bewustzijn omtrent de dreiging van IUS en de mogelijke verspreiding ervan, maar ook op hun motivatie en gewoonten, denk maar aan het reinigen van hun visuitrusting, naast de informatiekkanalen die ze raadplegen, het aantal locaties waarop ze vissen, de wedstrijden waaraan ze deelnemen en de uitstapjes naar het buitenland die zij maken. Wat uitzetters van vissen betreft, kan zo'n peiling dan weer inzichten opleveren omtrent de soorten die ze uitzetten en waar die vandaan komen, de bioveiligheidsmaatregelen die ze reeds treffen, hun bewustzijn omtrent de dreiging van IUS en de mogelijke verspreiding ervan.

Informatie over de import van vis (voor bepoting) en hun contaminanten is in bepaalde gevallen schaars. Gerichte studies en peilingen zullen als doel hebben de stand van zaken in kaart te brengen, hiaten in de kennis op te vullen en de mogelijke respons te verbeteren.

Deze basisstudie moet een beter beeld schetsen van de praktijken en uitdagingen in de sectoren, met het oog op de ontwikkeling van efficiëntere en relevantere acties, waaronder bewustmakingscampagnes, het opstellen van gedragscodes en

monitoringactiviteiten. De basisstudie is in die zin een eerste stap en moet leiden tot verschillende follow-ups, die eveneens het bewustzijn rond IUS in de verschillende recreatieve sectoren ten goede kunnen komen.

Doelstellingen: Doelst. 1

Aan te pakken routes: Sportvisserij en visuitrusting; Levend voedsel en levend aas; 'Verstekelingen' op vaartuigen; Contaminanten op dieren.

ACTIE 2 - Bewustmaking van de sportvisserij

De gewestelijke autoriteiten zullen bewustmakingsinitiatieven opzetten rond het risico op de introductie en verspreiding van IUS via de sportvisserij. Bewustmakingscampagnes rond bioveiligheid, ter preventie van de onopzettelijke verspreiding van IUS, zullen een eenduidige boodschap uitdragen: watergebruikers kunnen eenvoudige maatregelen treffen om de verspreiding van IUS en verwante pathogenen naar andere locaties te voorkomen en zo hun activiteit op lange termijn veilig te stellen. Geslaagde campagnes in het Verenigd Koninkrijk en Ierland kunnen als voorbeeld dienen bij het opzetten van doeltreffende campagnes. Voorts zal deze actie bijdragen tot een betere vroegtijdige melding van IUS in zoetwaterecosystemen, aangezien de kennis bij eerstelijns spelers wordt aangescherpt.

Doelstellingen: Doelst. 3, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Sportvisserij en visuitrusting; levend voedsel en levend aas.

ACTIE 3 - Opstellen en opleggen van gedragscodes

De gewestelijke autoriteiten zullen contact leggen met stakeholders binnen de sector, zoals federaties en clubs van duikers, de sportvisserij en pleziervaart, alsook beheerders van vijvers en gemeentebesturen en kwekers met het oog op de uitwerking van richtlijnen en gedragscodes. De Europese gedragscodes voor de

sportvisserij¹² en de pleziervaart¹³ en invasieve uitheemse soorten, opgesteld door de Raad van Europa zullen als vertrekpunt dienen voor de gesprekken. Verder zal het proces steunen op de resultaten van de basisstudie (*ACTIE 1*), aangezien die resultaten een beter beeld schetsen van de stand van zaken en de activiteiten en het gedrag die risico's inhouden voor de verspreiding van IUS in de vrije natuur. De mogelijkheid tot een betere bioveiligheid, en de vereiste middelen daartoe, moeten centraal staan in de gesprekken. Deze inspanningen moeten leiden tot een goedgekeurde gedragscode voor bioveiligheid in elke sector. Het pilootproject rond bioveiligheid onder Actie 4 moet vormgeven aan de gedragscode voor waterbeheersystemen van de gewestelijke autoriteiten. In een volgende fase zal specifiek bewustmakingsmateriaal worden opgesteld, steunend op de resultaten van de gesprekken met de clubs en federaties. Op zijn minst moeten alle watergebruikers aangespoord worden om hun uitrustingen (tassen, laarzen, boten, duikuitrustingen, kajaks enz.) te reinigen, te drogen en soms zelfs te ontsmetten voor en na gebruik, en bij voorkeur op de locatie waar ze gebruikt werden.

Doelstellingen: Doelst. 3, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Sportvisserij en visuitrusting; Levend voedsel en levend aas; 'Verstekelingen' op vaartuigen; Contaminanten op dieren.

ACTIE 4 - Pilootproject rond goede praktijken inzake bioveiligheid op het niveau van de gewestelijke autoriteiten

In België zijn tal van uiteenlopende instellingen, organisaties en autoriteiten betrokken bij activiteiten in de buurt van of zelfs in watersystemen (water- of visserijbeheerders, inspecteurs actief in natuurgebieden of gebieden die kwetsbaar zijn voor invasieve soorten, wetenschappers enz.). Aangezien bioveiligheid in de strijd tegen de verspreiding van invasieve uitheemse soorten nog relatief nieuw is in België, is de analyse van het gedrag van alle beheer- en monitoringspelers betrokken bij aquatische systemen via een nationale peiling een goed vertrekpunt. De peiling zou als doel hebben alle soorten gebruikers en hun taken in kaart te brengen, net als

¹² [Recommendation No. 170 \(2014\) on the European Code of Conduct on Recreational Fishing and Invasive Alien Species.](#)

¹³ [European Code of Conduct on Recreational Boating and Invasive Alien Species.](#)

het aantal locaties die zij per dag bezoeken, de kledij, uitrusting en voertuigen die zij gebruiken. De peiling moet eveneens zicht bieden op hun algemene bewustzijn omtrent bioveiligheid.

Afgaand op de resultaten van deze peiling, kunnen enkele eenvoudige goede praktijken worden ingevoerd op het niveau van de autoriteiten in een pilootproject. Teams kunnen ervaringen delen, terwijl het bewustzijn kan worden aangescherpt binnen de autoriteiten via interne communicatiekanalen. De resultaten van dit pilootproject moeten de basis vormen voor een gedragscode voor de gewestelijke autoriteiten zoals vermeld bij *ACTIE 3*.

Doelstellingen: Doelst. 1, Doelst. 3, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Sportvisserij en visuitrusting; ‘Verstekelingen’ op vaartuigen; Machines.

ACTIE 5 - Monitoring van de visteelt en bepoting

Steunend op de informatie verzameld in de basisstudie (*ACTIE 1*) zullen de meest aangewezen maatregelen in kaart worden gebracht om de meest relevante risico's van bepotingsactiviteiten in België aan te pakken. Onder meer verscherpte controles op de aanwezigheid van IUS als contaminanten en de ontwikkeling van controleprocedures worden hierbij beoogd.

Eventuele aanpassingen van de gewestelijke administratieve en regelgevende omkadering worden onderzocht. Deze aanpassingen hebben als doel regelmatige controles in te voeren op de import, het transport en de uitzetting van vis in publieke en private wateren. Ze helpen bovendien bij het opleggen van maatregelen tegen ontsnapping naar de vrije natuur. De invoering van een nieuwe omkadering wordt ondersteund door voorafgaande monitoring en wetenschappelijk onderzoek.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 3, Doelst. 4

Aan te pakken routes: Contaminanten op dieren

6.2.Details van overheden

ACTIE 1 – Peiling en analyse huidige stand van zaken FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	De inzameling van gegevens (hoeveelheid, herkomst, bestemming) over de import en het transport opstarten en/of de hiaten in de beschikbare gegevens in kaart brengen. Transporten die een besmettingsgevaar vormen identificeren (bijvoorbeeld door de verspreiding van invasieve uitheemse vissen te toetsen aan de herkomst van de bestanden).
Spelers en partners	Speler: NWSIUS Partner: FOD, FAVV, ANB, LB
Tijdljn	Start: 2023- Einde: 2024
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 1 - Peiling en analyse huidige stand van zaken BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	Het voeren van peilingen bij een brede waaier aan watersectoren (de sportvisserij, recreatief en commercieel varen, visuitzetting, waterbeheersystemen) om zicht te krijgen op de praktijken, de kennis en het gedrag van stakeholders, en dan vooral in verband met IUS, en om basisgegevens vast te leggen over de toeleveringsketen en het transport van vissen (voor bepoting) in België.
Spelers en partners	Speler: NWSIUS Partners: ANB, LB, Haven van Brussel, DNF, DCENN
Tijdljn	Start: 2022- Einde: 2024
Budget	NWSIUS

ACTIE 2 - Bewustmaking van de sportvisserij BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Basispreventieboodschappen rond IUS meesturen met de visvergunningen.</p> <p>(2) Bewustmakingsmateriaal ontwikkelen in samenwerking met federaties en organisaties in de betrokken sectoren, om goede praktijken inzake IUS in de sportvisserij te belichten, informatie te delen over invasieve soorten die in opmars zijn, en waar vaststellingen gemeld kunnen worden. Het materiaal kan online aangeboden worden, bij populaire vislocaties geplaatst worden, naar gemeentebesturen gestuurd worden en tijdens viswedstrijden, evenementen en beurzen gepromoot worden.</p> <p>(3) Parkwachters van Leefmilieu Brussel opleiden om goede praktijken in de sportvisserij en omtrent IUS te promoten.</p>
Spelers en partners	<p>(1) - (3) Speler: LB</p> <p>(2) - (3) Speler: NWSIUS</p>
Tijdlijn	<p>(1) Start: 2022- Einde: 2023</p> <p>(2) Start: 2023 – Continu</p> <p>(3) Start: 2023 – Continu</p>
Budget	(1) - (3): BE/LB

ACTIE 2 - Bewustmaking van de sportvisserij VLAANDEREN	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Bepalende preventieboodschappen rond IUS toevoegen aan het Reglement openbare visserij dat samen met de vergunningen naar de vissers wordt gestuurd. Het reglement zal beschikbaar zijn in zes talen, opdat ook buitenlandse sportvissers goed geïnformeerd zouden zijn. Voorts zullen sporadisch artikels ter zake verschijnen in <i>Vislijn</i>, het magazine van de Vlaamse overheid.</p>

	<p>(2) Borden en of bewustmakingsmateriaal (posters en folders) rond goede praktijken in de sportvisserij en over IUS aanbieden, net als informatie over invasieve soorten die in opmars zijn en waar vaststellingen gemeld kunnen worden. Dit in samenwerking met de betrokken federaties, die de informatie rond goede praktijken online en via hun uiteenlopende mediakanalen aanbieden, net als op populaire vislocaties en tijdens evenementen en beurzen. De pictogrammen die ontworpen werden onder het Zoetwateractieplan, <i>ACTIE 1.1</i> zouden in de buurt van visvijvers geplaatst kunnen worden.</p> <p>(3) Visserijstewards kunnen opgeleid worden om goede praktijken in de sportvisserij te promoten.</p>
Spelers en partners	<p>(1) - (3) Speler: ANB (2) - (3) Partners: NWSIUS</p>
Tijdslijn	<p>(1) Start: 2022- Einde: 2023 (opgenomen in de publicatie van 2023) Start: 2023 - Continu (2) Start: 2023 - Continu</p>
Budget	<p>(1)-(3): ANB</p>

<p>ACTIE 2 - Bewustmaking van de sportvisserij</p> <p>WALLONIË</p>	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Basispreventieboodschappen rond IUS meesturen met de visvergunningen.</p> <p>(2) Bewustmakingsmateriaal ontwikkelen om goede praktijken inzake IUS in de sportvisserij te belichten, informatie te delen over invasieve soorten die in opmars zijn, en waar vaststellingen gemeld kunnen worden. Relevante federaties en organisaties betrekken bij de keuze van goede praktijken omtrent IUS in de sportvisserij, die vervolgens online gepromoot worden via de visfederaties en het Maison wallonne de la pêche.</p>

	(3) Specifieke communicatieacties voeren tijdens viswedstrijden, evenementen en beurzen (ontwerp van posters en redactie van folders).
Spelers en partners	(1) - (3) Speler: DNF (2) - (3) Partner: NWSIUS
Tijdljn	(1) Start: 2022- Einde: 2023 (2) Start: 2023 - Continu (3) Start: 2023 - Continu
Budget	(1)-(3): DNF

ACTIE 3 - Gedragcodes	
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	Overleg plegen met professionele stakeholders met het oog op de uitwerking en ondersteuning bij de invoering van 5 gedragcodes: <ul style="list-style-type: none"> (1) Gedragcode voor de sportvisserij (2) Gedragcode omtrent bioveiligheid en IUS voor de duiksport (3) Gedragcode omtrent recreatief en commercieel varen (4) Gedragcode omtrent het uitzetten van vissen (5) Gedragcode omtrent bioveiligheid en IUS voor waterbeheersystemen
Spelers en partners	(1)-(5) Speler: NWSIUS (1)-(5) Partners: Overheidsinstanties: LB, ANB en SPW; visclubs, jachtclubs en federaties van uitzetters van vissen
Tijdslijn	(1) Start: 2023- Einde: 2024 (2) Start: 2023- Einde: 2024 (3) Start: 2023- Einde: 2024 (4) Start: 2024- Einde: 2025 (5) Start: 2024- Einde: 2025
Budget	NWSIUS (Communicatie: lay-out, vertaling, druk)

ACTIE 4 - Pilotproject goede praktijken inzake bioveiligheid
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË

Beschrijving van de actie	<p>Een pilotproject rond goede praktijken inzake bioveiligheid en IUS zal worden gevoerd door de gewestelijke autoriteiten die instaan voor het beheer van waterpartijen. De resultaten moeten leiden tot de uitwerking van gedragscodes inzake bioveiligheid (<i>ACTIE 3</i>).</p> <p>(1) Er zal een peiling worden opgezet om informatie te verzamelen over de huidige beheerspraktijken en het bewustzijn inzake bioveiligheid en IUS bij betrokken spelers die actief zijn in of in de buurt van watersystemen.</p> <p>(2) Het pilotproject zelf zal worden aangestuurd door geselecteerde teams bij elk van de drie gewestelijke overheden, om de bioveiligheidsrichtlijnen te testen, ervaringen uit te wisselen en het bewustzijn te bevorderen via interne communicatiekanalen.</p> <p>(3) De behoefte aan en haalbaarheid van de uitwerking van soortenspecifieke bioveiligheidsrichtlijnen evalueren voor het beheer van aquatische systemen.</p>
Spelers en partners	<p>(1)-(3) Speler: NWSIUS</p> <p>(1)-(3) Partners: VMM, ANB, INBO, LB (departementen Biodiversiteit en Natuurbeheer), DNF, DCENN, DEMNA</p>
Tijdlijn	(1)-(3) Start: 2022- Einde: 2023
Budget	NWSIUS (Materiaal)

ACTIE 5 - <i>Monitoring van de visteelt en bepoting</i> FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	De ontwikkeling van procedures voor de controle (visueel of via andere middelen) op geselecteerde IUS-contaminanten in invoer, transporten en bestanden van uit- en inheemse vissen. De identificatie van geschikte controlepunten in de uitzettingsketen. De veralgemening en het formeel vastleggen van controles op contaminanten in visbestanden (voor bepoting).
Spelers en partners	Speler: FOD, ANB, DNF, LB Partners: NWSIUS, FAVV, douane
Tijdslijn	Start: 2023– Einde: 2025
Budget	NWSIUS

ACTIE 5 - <i>Monitoring van de visteelt en bepoting</i> BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Een strengere regelgeving inzake de uitzetting van vissen door particulieren zal in voege treden en zal de plaatsing van anti-ontsnappingsystemen in vijvers verplichten (bijvoorbeeld het gebruik van gaas bij de watertoevoer en -afvoer) en/of door de overname van het Waalse beleid inzake de introductie van uitheemse soorten in watersystemen die in verbinding staan met oppervlaktewater in de Brusselse regelgeving.</p> <p>(2) Voor de uitzetting van vissen in openbare wateren zullen gedetailleerde bepalingen ter preventie van de verspreiding van uitheemse soorten worden toegevoegd aan bestelbonnen voor visleveranciers.</p> <p>(3) Bewustmakingsacties rond IUS als contaminanten in de teelt en uitzetting van vis, evenals rond biodiversiteitskwesaties met</p>

	betrekking tot het uitzetten van exotische soorten in privéwateren.
Spelers en partners	(1) Speler: LB (2) Speler: LB (3) Speler: LB
Tijdslijn	(1) 2023 (2) 2023 (3) 2024
Budget	(1) Niet van toepassing (2) Niet van toepassing (3) LB

**ACTIE 5 - Monitoring van de visteelt en bepoting
VLAANDEREN**

Beschrijving van de actie	(1) Bewustmakingsacties rond de wetgeving ter preventie van de ontsnapping van (uitheemse) vissen uit privé- en commerciële (kweek)vijvers. Bewustmakingsacties rond IUS-contaminanten in de teelt en uitzetting van vissen, evenals rond biodiversiteitskwesaties met betrekking tot het uitzetten van exotische soorten in privéwateren.
Spelers en partners	(1) Speler: ANB
Tijdslijn	(1) 2025
Budget	(1) ANB, DNF, LB

**ACTIE 5 - Monitoring van de visteelt en bepoting
WALLONIË**

Beschrijving van de actie	(1) Bewustmakingsacties rond de Waalse IUS-wetgeving (artikel 11) die een verbod oplegt op de introductie van exotische vissen in de vrije natuur en rond de maatregelen die getroffen moeten worden ter preventie van de ontsnapping van (uitheemse) vissen uit privé- en commerciële
----------------------------------	--

	<p>(kweek)vijvers. Bewustmakingsacties rond IUS-contaminanten in de teelt en uitzetting van vissen, evenals rond biodiversiteitskwesties met betrekking tot het uitzetten van exotische soorten in privéwateren.</p> <p>(2) De haalbaarheid evalueren van de opname van enkele preventiemaatregelen in het toekomstige besluit van de Waalse regering omtrent de uitzetting van vissen.</p>
Spelers en partners	<p>(1) Speler: DNF</p> <p>(2) Speler: DNF</p>
Tijdslijn	<p>(1) 2024</p> <p>(2) 2023</p>
Budget	<p>(1) DNF</p> <p>(2) Niet van toepassing</p>

HOOFDSTUK 3

-

Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via het transport van habitatmateriaal (vb. grond en bodembedekking), kweeksubstraat en via machines

oftewel

“Bodemactieplan”

1. Inleiding

Het “Bodemactieplan” is het laatste luik in een reeks van 3 thematische actieplannen die worden opgezet door de bevoegde gewestelijke of federale autoriteiten met de hulp van de partijen die specifiek worden vermeld onder ‘Acties’. Dit actieplan is gericht op de preventie van de verplaatsing van propagulen van invasieve uitheemse planten en dieren in habitatmateriaal of kweekmateriaal (e.g. substraat) en via machines. Deze 3 routes stonden respectievelijk op plaatsen 4, 7 en 8 in de analyse van prioritaire routes voor de introductie en verspreiding van 66 voor de Unie zorgwekkende invasieve uitheemse soorten (NWSIUS 2020)¹⁴.

De risico’s die voortvloeien uit bodemverplaatsingen en de daarvoor gebruikte machines als mogelijke route voor de introductie van IUS worden inmiddels alom erkend in de literatuur en de praktijk. Toch bevatten voorwaarden en beperkingen op bodemverplaatsingen in de internationale, nationale en gewestelijke wetgeving en uiteenlopende gedragscodes doorgaans geen informatie over IUS. De ongecontroleerde verplaatsing van aarde en ander habitatmateriaal en kweeksubstraat, over de grenzen heen houdt een reëel gevaar in voor de verspreiding van IUS over grote afstanden en kan leiden tot een plotse en onverwachte introductie van nieuwe soorten. Voorts kan de verplaatsing van materialen (aarde, kweeksubstraat of machines) van ‘besmette’ gebieden naar ‘onbesmette’ gebieden binnen België een snelle verspreiding van IUS-populaties teweegbrengen.

Dit actieplan beoogt deze routes aan te pakken door een aantal doelstellingen vast te leggen en specifieke acties te definiëren om die vastgelegde doelstellingen te bereiken.

2. Beschrijving van de aan te pakken routes

Dit actieplan heeft als doel de volgende 3 routes aan te pakken (definities volgens het classificatiekader in het Verdrag inzake biologische diversiteit (CBD, 2014)¹⁵ en de interpretatiehandleiding van Harrower et al. (2018)¹⁶); De route “Verontreinigd’

¹⁴ National Scientific Secretariat on IAS (2020). Pathways of unintentional introduction and spread of 66 invasive alien species of Union concern in Belgium. Report 1 : Identification and prioritization.

¹⁵ CBD. (2014). Pathways of introduction of invasive species, their prioritization and management. UNEP/CBD/SBSTTA/18/9/Add

¹⁶ Harrower, C.A., Scalera, R., Pagad, S., Schonrogge, K. and Roy, H.E., 2018. Guidance 728 for interpretation of CBD categories on introduction pathways.

kweeksubstraat" werd toegevoegd bij de update van de prioritaire routes (NWSIUS, 2020):

- **Transport van habitatmateriaal:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd werden als contaminanten in of op habitatmateriaal (zoals aarde, vegetatie, houtsnippers, mulchmaterialen en stro) door het vervoer ervan in grote hoeveelheden als koopwaar in een handelstransactie (en niet in de context van het transport van planten).
- **Machines:** Soorten die onopzettelijk geïntroduceerd werden als 'verstekelingen' in of op machines of uitrustingen die van de ene naar de andere locatie werden overgebracht.
- **Verontreinigd kweeksubstraat:** Soorten die onopzettelijk werden geïntroduceerd als contaminanten op planten of plantaardig materiaal in commercieel kweekmateriaal (inclusief zand, mulch, bladafval...), afgezien van contaminanten op zaden of parasitaire contaminanten.

3. Stand van zaken

Uit een studie, waarbij een analyse van de goederencodes (GN-codes) een beeld moest schetsen van de import van bodemmateriaal, bleek dat België de grootste importeur is van minerale stoffen van buiten de EU (IUCN 2019). Voor de import van turf van buiten de EU staat België in de top 5. Voorts komt België op de 3e plaats te staan als het gaat om de import van verontreinigd bodemmateriaal. Wat de import van bodemmateriaal uit andere landen betreft, blijkt het evenwel te gaan om grote hoeveelheden afgegraven aarde op grote diepte (zo blijkt uit correspondentie met de vzw Grondbank), wat minder relevant is voor de verspreiding van invasieve uitheemse soorten.

Afgegraven aarde uit andere locaties in België vormt eveneens een aanzienlijke sector, met 10 miljoen ton aan aarde die wordt afgegraven in Wallonië, en naar schatting het dubbele daarvan in Vlaanderen. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn nog geen cijfers bekend, al wordt momenteel aan een wettelijk kader gewerkt om de traceerbaarheid te reglementeren. Daarnaast wordt 30 % van de afgegraven aarde ter plaatse hergebruikt, terwijl 50 % rechtstreeks naar andere sites wordt gebracht voor gebruik. De resterende aarde wordt gebruikt voor de aanleg van wegen (20 %), het opvullen van groeves (10 %), de productie van beton of de

herinrichting van stortplaatsen (1-2 %). In het verleden werd afgegraven aarde ook vaak gebruikt op landbouwgrond, al lijkt deze praktijk achterhaald in Vlaanderen.

Aangezien zaden en kleine ongewervelden gemakkelijk vervoerd worden in bovengrond, en bovengrondverplaatsingen een aanzienlijk grote sector vormen in België, houdt de verplaatsing van IUS via hun habitatmateriaal een reëel gevaar in.

De Belgische gewestelijke wetgeving schetst reeds een wettelijk kader voor het beheer van de verspreiding en introductie van IUS via de verplaatsing van bovengrond: de traceerbaarheid van de aarde, codes die aangeven dat de aarde verontreinigd is en bijhorende beperkingen op het gebruik ervan, risicoanalyses op het terrein, beheers- en saneringsvoorstellen. Hoewel er reeds goede praktijken in kaart zijn gebracht inzake het verplaatsen van afgegraven aarde en bagger- of ruimingsspecie, en de sanering en het gebruik ervan, wordt in deze documenten nog steeds amper rekening gehouden met invasieve uitheemse soorten.

3.1. Bevoegde overheden en wettelijk kader

- In het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest**: De Bodemordonnantie (2004, 2009 en gewijzigd op 23 juni 2017) creëert een wettelijk kader voor de identificatie en behandeling van verontreinigd bodemmateriaal. De afdeling Bodem van Leefmilieu Brussel is de bevoegde instantie.
- In **Vlaanderen**: Het VLAREBO (2008, bijgewerkt in 2019) creëert een wettelijk kader in Vlaanderen voor de bodemsanering en -bescherming (inclusief wat betreft bodemmateriaal en bagger- of ruimingsspecie uit bevaarbare en onbevaarbare waterlopen). De OVAM verzamelt alle relevante informatie omtrent de kwaliteit van de aarde, terwijl de vzw's Grondbank en Grondwijzer een bepalende rol spelen in de herbestemming van afgegraven bodemmateriaal.
- In **Wallonië**: het Décret relatif à la gestion et à l'assainissement des sols (1 maart 2018) creëert een wettelijk kader voor de identificatie en sanering van verontreinigd bodemmateriaal, terwijl het AGW relatif à la gestion et à la traçabilité des terres het gebruik en de verplaatsing van afgegraven bodemmateriaal regelt. De SPW Département du Sol et des Déchets is de bevoegde autoriteit. De vzw Walterre waakt over de traceerbaarheid.
- **Federaal**: de import van habitatmateriaal, bodemmateriaal en potplanten wordt gecontroleerd door het FAVV, voornamelijk met het oog op de veiligheid van de voedselketen.

3.2. Initiatieven omtrent IUS van niet-wetgevende aard

- **Vlaanderen** - Documenten met goede praktijken
 - Het Vlaams onderzoeksinstituut INBO publiceerde een advies over de verplaatsing van met invasieve uitheemse duizendknoopsoorten verontreinigd bodemmateriaal.¹⁷
 - De vzw Grondbank publiceerde een Factsheet “Japanse duizendknoop en grondverzet”¹⁸.
- **Brussels Hoofdstedelijk Gewest** - De afdeling Bodem van Leefmilieu Brussel legde een reeks goede praktijken vast en ontwikkelde bewustmakingsmateriaal rond de verwerking en het hergebruik van bodemmateriaal:
 - De *Code van goede praktijk: behandeling*¹⁹ vraagt deskundigen een visuele controle uit te voeren op IUS en reikt preventieve maatregelen aan ter preventie van de verspreiding van IUS op andere locaties.
 - De *Code van goede praktijk inzake het gebruik van uitgegraven gronden en granulaten in of op de bodem*²⁰ legt beperkingen op voor het gebruik van uitgegraven gronden die met IUS verontreinigd zijn.
 - In het kader van de Good Soil-strategie van Brussel werd een infofiche²¹ opgesteld met goede praktijken inzake uitheemse invasieve flora voor bewoners en professionele stakeholders.
- **Wallonië:**
 - Het Waalse gewest stelde een gids op die toelichting biedt bij zijn bodemwetgeving. Deze *Guide de référence relatif à la gestion des terres*²² bevat aanbevelingen inzake invasieve uitheemse planten (invasieve uitheemse duizendknoopsoorten en berenklaauw) bij graafwerken en de verplaatsing van bodemmateriaal.

¹⁷ Thoonen, M. (2019). *Advies over verzet van grondmateriaal besmet met invasieve uitheemse duizendknoopsoorten*. (Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. INBO.A.3760). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

¹⁸ Grondbank, Bouwen op/aan Gezonde Bodem, Factsheet Grondverzet en Japanse Duizendknoop, december 2020 - https://www.grondbank.be/content/documents/vakinformatie/FACTSHEET_duizendknoop_v201223.pdf

¹⁹ <http://agora.ibgebim.be/share/s/1UuJiU6xSBKqNT-KFvaufQ>

²⁰ https://leefmilieu.brussels/sites/default/files/user_files/cgp_bodem_voorwaardengrondengranulaten_nl.pdf

²¹ https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/UITHEEMSE%20INVASIEVE%20FLORA

²² Guide de référence relatif à la gestion des terres (GRGT), Département du sol et des déchets (SPW ARNE). Rapport n°1811/2018. https://sol.environnement.wallonie.be/files/Document/Guides/20190528_GRGT_1.12.pdf

4. Soorten die het voorwerp uitmaken van het actieplan

De voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de in dit actieplan beoogde routes van introductie en verspreiding worden hieronder opgelijst (tabel 3.1).

Tabel 3.1 Voor de Unie zorgwekkende soorten die het voorwerp uitmaken van de in dit Bodemactieplan beoogde routes. We onderscheiden 3 categorieën naargelang de frequentie van introductie in België: Zwart: soorten die doorgaans worden opgemerkt via deze route voor BE; Donkergrijs: soorten die af en toe worden opgemerkt via deze route voor BE; Lichtgrijs: potentieel op te merken soorten die tot nog toe niet op deze route voor BE werden opgemerkt. Soorten die niet kunnen gedijen in België worden aangeduid met “*”. Soorten die slechts in geringe mate kunnen gedijen in België worden aangeduid met “**”. De route ‘Besmet’ kweeksubstraat’ wordt niet overwogen voor aquatische planten.

↓ Soorten	→ Routes	Transport van habitatmateriaal	Machines	‘Verontreinigd’ kweeksubstraat
Invertebraten				
<i>Arthurdendyus triangulatus</i>	Nieuw-Zeelands platworm			
<i>Vespa velutina nigrithorax</i>	Aziatische hoornaar			
Waterplanten				
<i>Alternanthera philoxeroides</i> *	Alligatorkruid			
<i>Cabomba caroliniana</i>	Waterwaaier			
<i>Elodea nuttallii</i>	Smalle waterpest			
<i>Gymnocoronis spilanthoides</i> **	Smalle theeplant			
<i>Hydrocotyle ranunculoides</i>	Grote waternavel			
<i>Lagarosiphon major</i>	Verspreidbladige waterpest			
<i>Ludwigia grandiflora</i>	Waterteunisbloem			
<i>Ludwigia peploides</i>	Kleine waterteunisbloem			
<i>Myriophyllum aquaticum</i>	Parelvederkruid			
<i>Myriophyllum heterophyllum</i>	Ongelijkbladig vederkruid			
Terrestrische planten				
Bomen				
<i>Acacia saligna</i> *	Wilgacacia			
Grassen				
<i>Andropogon virginicus</i> *	Amerikaans bezemgras			
<i>Cortaderia jubata</i>	Hoog pampasgras			
<i>Ehrharta calycina</i> *	Roze rimpelgras			
<i>Microstegium vimineum</i> **	Japans steltgras			
<i>Pennisetum setaceum</i> *	Fraai lampenpoetsersgras			
Klimplanten				
<i>Lygodium japonicum</i> *	Japane klimvaren			
<i>Persicaria perfoliata</i>	Gestekelde duizendknoop			
Andere				
<i>Asclepias syriaca</i>	Zijdeplant			
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	Reuzenberenklauw			
<i>Heracleum persicum</i> **	Perzische berenklauw			
<i>Heracleum sosnowskyi</i> **	Sosnowsky's berenklauw			
<i>Impatiens glandulifera</i>	Reuzenbalsemien			
<i>Lespedeza cuneata</i>	Chinese struikklover			
<i>Parthenium hysterophorus</i> *	Schijnambrosia			
Aantal IUS	TOT = 27	23	19	15

Voorts zijn er ook andere invasieve uitheemse soorten die via deze routes kunnen geïntroduceerd of verspreid worden en die zich in België kunnen vestigen onder de huidige klimatologische omstandigheden (tabel 3.2).

Tabel 3.2 Voor België zorgwekkende uitheemse soorten, (nog) niet opgenomen in EU-verordening 1143/2014, die eveneens het voorwerp uitmaken van de routes in het Bodemactieplan. Niet-exhaustieve lijst met voorbeelden.

Transport van habitatmateriaal	Machines	Verontreinigd kweekmateriaal
<i>Fallopia japonica</i>	<i>Fallopia japonica</i>	<i>Obama nungara</i>
<i>Fallopia x bohemica</i>	<i>Fallopia x bohemica</i>	<i>Platydemus manokwari</i>
<i>Fallopia sachalinensis</i>	<i>Fallopia sachalensis</i>	<i>Australoplana sanguinea alba</i>
		<i>Caenoplana variegata</i>
		<i>Kontikia cf. ventrolineata</i>

5. Doelstellingen

Het uiteindelijke doel van het Actieplan rond deze route is een verlaging van het risico op introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via de import en het vervoer van habitatmateriaal, kweekmateriaal en het gebruik van machines.

Specifieke doelstellingen zijn:

- **Doelst. 1** - Informatie inwinnen over de import en het vervoer van habitatmateriaal, kweekmateriaal en bodemmateriaal in België, om hoogrisicopraktijken te identificeren (ACTIE 1)
- **Doelst. 2** - Een overlegplatform instellen waarop de sector de aanpak van IUS in zijn dagelijkse activiteiten kan bespreken (ACTIE 2)
- **Doelst. 3** - Goede beheerspraktijken ontwikkelen voor (machines die gebruikt worden bij) graafwerken, transport van bodemmateriaal, baggerwerken en grondwerken op sites die verontreinigd zijn met IUS (ACTIES 2, 3)
- **Doelst. 4** - Hulpmiddelen aanbieden voor de identificatie van platwormen en zaailingen in kweekmateriaal (planten in pot)(ACTIE 4)

6. Acties

6.1. Algemene beschrijving

ACTIE 1 - Basisstudie

Informatie over de verplaatsing van habitat- en kweekmateriaal is schaars, hoewel dergelijke informatie van cruciaal belang is voor de uitwerking van efficiënte beheersmaatregelen en bioveiligheidsprotocollen, en voor de uitvoering van risicoanalyses in verband met het vervoer en de import van het materiaal in kwestie. Om de hiaten in de kennis op te vullen, en om risico's in kaart te kunnen brengen en prioriteiten te kunnen stellen, moet een basisstudie worden gevoerd naar de import van bodem-, habitat- en kweekmateriaal (vegetatie, houtsnippers, mulchmaterialen en stro, teelaarde voor potplanten) in België. Daarnaast wordt ook een analyse gevoerd naar de verplaatsing van bodemmateriaal en verwante praktijken binnen België.

Doelstellingen: Doelst. 1

Aan te pakken routes: Transport van habitatmateriaal; Machines; Verontreinigd kweekmateriaal.

ACTIE 2 - Opstellen en aannemen van gedragscodes

De Bevoegde overheden zullen de kennis uitbreiden inzake IUS en de specifieke problemen die ze opwerpen bij het vervoer en gebruik van bodemmateriaal (zoals grond) door professionele stakeholders (grond-, bagger- en bouwwerken en tuinaanleg). De autoriteiten zullen overleg in de hand werken door intergewestelijke werkgroepen samen te stellen, met het oog op de uitwerking van gedragscodes, in samenwerking met de sector. Documenten met goede praktijken zullen worden opgesteld voor de verschillende risicoactiviteiten en een verhoogde bioveiligheid bij het gebruik van machines, met specifieke aandacht voor bepaalde soorten.

Doelstellingen: Doelst. 2, Doelst. 3

Aan te pakken routes: Transport van habitatmateriaal; Machines.

ACTIE 3 - Aanpassing van het bestaande regelgevende kader

Om de verspreiding van IUS via transport van grond en de daarvoor gebruikte machines te voorkomen, zullen de gewestelijke autoriteiten nagaan of het haalbaar is om het bestaande regelgevende kader bij te sturen en/of nagaan of preventiemaatregelen opgenomen moeten worden in de standaardprocedures en technische bepalingen voor bouw- en graafwerken, of daarentegen uitsluitend in de bestaande documenten met goede praktijken moeten worden opgenomen.

Doelstellingen: Doelst. 3

Aan te pakken routes: Transport van habitatmateriaal; Machines.

ACTIE 4 - Ondersteuning van de controles op contaminanten van planten in pot

Hoewel platwormen wereldwijd onopzettelijk worden vervoerd als contaminanten van de teelaarde van (sier)planten in pot, zijn er tot op vandaag nog geen beproefde methodes om invasieve uitheemse platwormen op te sporen in de teelaarde van (sier)planten in pot. Het algemene doel van deze actie is om grenswachters te helpen bepalen welke zendingen van planten ze moeten controleren om de introductie van platwormen te vermijden, en hoe ze de aanwezigheid van een reeks IUS (platwormen en zaailingen) in de teelaarde kunnen opmerken.

Doelstellingen: Doelst. 4

Aan te pakken routes: Verontreinigd kweekmateriaal.

6.2.Details van overheden

ACTIE 1 - Basisstudie	
FEDERAAL	
Beschrijving van de actie	Adequate acties ondernemen op federaal niveau, om: <ol style="list-style-type: none"> (1) Informatie te verzamelen over de hoeveelheid, de herkomst (en diepte indien relevant) en bestemming van habitatmateriaal (aarde, slib, mulchmateriaal, hooi, stro). (2) Informatie te verzamelen over de toeleveringsketen van potplanten (teelaarde) (zie Actieplan publiek en privaat bezit (ACTIE 3)). (3) Prioritaire, hoogrisico invoer van dergelijke materialen identificeren, steunend op de resultaten van (1) en (2), en in het licht van de verspreiding van de geselecteerde IUS.
Spelers en partners	Speler: NWSIUS, FOD Partners: FAVV, FOD (departement Plantengezondheid)
Tijdljn	(1) Start: 2023- Einde: 2024 (2) Start: 2022- Einde: 2023 (3) Start: 2023- Einde: 2024
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 1 - Basisstudie	
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	Informatie over de verplaatsing van bodemmateriaal en bagger- of ruimingsspecie binnen België zal worden verzameld (herkomst, hoeveelheid, opslagplaats, bestemming, waarde, analyse van het wetgevend kader), evenals informatie over de praktijken en het bewustzijn binnen de sector.
Spelers en partners	Speler: NWSIUS, LB (departementen Biodiversiteit en Bodem), ANB, OVAM, DNF (SPW), DSD (SPW)
Tijdljn	Einde: 2023
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 2 - Opstellen en aannemen van gedragscodes FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	<p>3 werkgroepen (verplaatsing van bodemmateriaal, baggerwerken en bouwwerken) zullen worden samengesteld en geleid, met het oog op:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bijkomende informatie over de praktijken en het bewustzijn binnen de sectoren (zie ACTIE 1); • Prioriteiten stellen inzake IUS die aangepakt kunnen worden met maatregelen voor verhoogde bioveiligheid en deze maatregelen uitwerken; • Richtlijnen opstellen voor goede praktijken met als uiteindelijke doel de creatie en oplegging van gedragscodes inzake de verplaatsing van bodemmateriaal, baggerwerken, bouwwerken en grondwerken, en inzake de valorisatie van de bodem.
Spelers en partners	<p>Speler: NWSIUS Partners: FOD, FAVV, LB, ANB, OVAM, DNF (SPW), DSD (SPW)</p>
Tijdslijn	Start: 2023- Einde: 2026
Budget	NWSIUS (Workshops)

ACTIE 3 - Aanpassing van het bestaande regelgevende kader FEDERAAL	
Beschrijving van de actie	Adequate acties opzetten op federaal niveau om de haalbaarheid te analyseren van de wijziging van het bestaande wetgevende kader voor de import van bodem- en habitatmateriaal, meer bepaald via de toevoeging van preventiemaatregelen.
Spelers en partners	Speler: FOD Partner: NWSIUS, FOD (departement Plantengezondheid), FAVV
Tijdslijn	Start: 2024- Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 3 - Aanpassing van het bestaande regelgevende kader BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST	
Beschrijving van de actie	De haalbaarheid analyseren van betere preventiemaatregelen, zoals het toezicht op IUS op de sites, richtlijnen over de verplaatsing van machines, het reinigen van machines, de creatie van een specifiek label voor met IUS verontreinigd bodemmateriaal door (1) het bestaande wetgevend kader omtrent bodemverplaatsingen bij te sturen of (2) IUS op te nemen in standaardprocedures voor technische specificaties en/of (3) bestaande documenten met goede praktijken bij te werken en aan te vullen met meer gedetailleerde informatie over IUS.
Spelers en partners	Speler: LB (departementen Biodiversiteit en Bodem)
Tijdslijn	Start: 2024- Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 3 - Aanpassing van het bestaande regelgevende kader VLAANDEREN	
---	--

Beschrijving van de actie	De haalbaarheid analyseren van betere preventiemaatregelen, zoals het toezicht op IUS op de sites, richtlijnen over de verplaatsing van machines, het reinigen van machines, de creatie van een specifiek label voor met IUS verontreinigd bodemmateriaal door (1) het bestaande wetgevend kader omtrent bodemverplaatsingen bij te sturen of (2) IUS op te nemen in standaardprocedures voor technische specificaties of (3) een addendum toe te voegen aan de samenwerkingsovereenkomst tussen de OVAM en het ANB, en/of (3) bestaande documenten met goede praktijken bij te werken en aan te vullen met meer gedetailleerde informatie over IUS.
Spelers en partners	Speler: ANB, OVAM Partners: Grondbank
Tijdslijn	Start: 2024- Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 3 - Aanpassing van het bestaande regelgevende kader WALLONIË	
Beschrijving van de actie	De haalbaarheid analyseren van betere preventiemaatregelen, zoals het toezicht op IUS op de sites, richtlijnen over de verplaatsing van machines, het reinigen van machines, de creatie van een specifiek label voor met IUS verontreinigd bodemmateriaal door (1) het bestaande wetgevend kader omtrent bodemverplaatsingen bij te sturen of (2) IUS op te nemen in standaardprocedures voor technische specificaties (zoals vergunningen van het DNF) of (3) bestaande documenten met goede praktijken bij te werken en aan te vullen met meer gedetailleerde informatie over IUS.
Spelers en partners	Speler: DNF (SPW), DSD (SPW) Partner: Walterre
Tijdslijn	Start: 2024- Einde: 2026
Budget	Niet van toepassing

ACTIE 4 - Ondersteuning van de controle op contaminanten van planten in pot FEDERAAL, BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST, VLAANDEREN, WALLONIË	
Beschrijving van de actie	<p>(1) Voltooiing van een onderzoeksproject naar het opsporen van platwormen bij (sier)planten in pot: literatuurstudie naar soorten en procedures, identificatie van markers voor een betrouwbare genetische identificatie van platwormen, ontwikkeling van methodes voor het opsporen van de geselecteerde platwormen bij potplanten en van een adequate procedure ter ondersteuning van de grenscontroles.</p> <p>(2) De op geselecteerde soorten te controleren zendingen rangschikken naargelang hun prioriteit, steunend op de analyse van de toeleveringsketen van planten (zie ACTIE 3), de verspreiding van de soorten en hun potentiële vestiging.</p> <p>(3) De inspectiediensten de nodige richtlijnen aanreiken voor visuele controles op zaailingen van invasieve uitheemse bodemplanten als contaminanten bij planten in pot.</p>
Spelers en partners	<p>(1) : Speler: NWSIUS, Partner: FOD, FAVV & douane</p> <p>(2) - (3) Speler: NWSIUS, Partner: FOD, ANB, LB, DNF</p>
Tijdslijn	<p>(1) - (2) Start: 2022– Einde: 2025</p> <p>(3) Start: 2022</p>
Budget	<p>(1) NWSIUS + FOD</p> <p>(2) NWSIUS</p> <p>(3) NWSIUS</p>